Can. J. B. PIGHI S. Th. Doct.

CENSURÆ SENTENTIÆ LATÆ

ET IRREGULARITATES

quas habet

"CODEX JURIS CANONICI,,

CUM BREVI COMMENTARIO

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
2400 RIDGE ROAD
BERKELEY, CA 94709

EDITIO SEPTIMA

VERONÆ
SORORES CINQUETTI FILIÆ FELICIS
Bibliopolæ Editoris Pontificii
In Via « Croce Verde » N. 6.
MCMXXII.

CENSURÆ ET IRREGULARITATES

Visum, typis edatur

Veronæ die 29 Maji anno MCMXXII.

✠ BARTHOLOMAEUS Card. BACILIERI
EPISCOPUS

Quæ juris sunt, Auctor et Editores sibi reservant

VERONÆ SCHOLA TYPOGRAPHICA « CASA BUONI FANCIULLI » 1922.

CENSURÆ SENTENTIÆ LATÆ

ET IRREGULARITATES

quas habet

"CODEX JURIS CANONICI,,

CUM BREVI COMMENTARIO

AUCTORE

Can. J. B. PIGHI S. Th. Doct.

ANTISTITE URBANO

EDITIO SEPTIMA

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

VERONÆ

SORORES CINQUETTI FILIÆ FELICIS

Bibliopolæ Editoris Pontificii

In Via « Croce Verde » N. 6.

MCMXXII.

Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/codexjuriscanoni0000vari

PRÆLIMINARIA

1. Quod Ecclesiæ competat potestas coactiva, qua valeat violatores suarum legum pœnis coërcere, theologi demonstrant, tum ex ipsa natura societatis perfectae, qualis est Ecclesia, tum ex collata Ecclesiæ a Christo plena potestate legifera, tum ex ipsa praxi universali et constanti Ecclesiæ. Hanc potestatem Christus ei contulit expresse per ea verba: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis: quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlis* [1]. Ea usi sunt S. Petrus contra Ananiam et Saphiram, ac S. Paulus contra Corinthium incestuosum, Elyman magum et Hymeneum ac Alexandrum blasphemos; eâque usos esse Pontifices et Episcopos in ipsa Ecclesia primitiva novimus ex historia. Hanc potestatem collatam fuisse Ecclesiæ divinitus adeo constat, ut « si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis et conventus et omnis sancti commercii relegatur », hæc punitio data ab Ecclesia dicatur esse « *censura divina. . . . summumque futuri judicii præjudicium* » [2].

Iidem theologi docent jus coactivum Ecclesiæ non coarctari ad pœnas spirituales, sed et ad corporales extendi; quod demostrant ex eo, quod Ecclesia potestatem puniendi habet in suo genere plenam, punitio autem corporalis per se indoli Ecclesiæ non obstat, et aliunde naturæ corporeæ subditorum respondet et ad finem ipsius Ecclesiæ consequendum conducere potest [3].

Præter antiquiores, potestatem coactivam Ecclesiæ impugnarunt Novatores, Janseniani, Pistorienses, ac recentes liberales et modernistæ: quorum omnium doctrinas damnarunt Romani Pontifices. Nunc « de fide est, quod Ecclesia potestatem habet ferendi censuras » [4].

2. Cum olim quamplures censuræ indeterminatæ et incertæ ex variis Juris fontibus a theologis et canonistis recenseri solerent, opportune Pius IX eas in catalogum redegit in celebri Constitutione *Apostolicæ Sedis* data die 11 octobris anno 1869.

Recentius accessit Jus novissimum per Codicem vim legis habentem a festo Pentecostes anno 1918. In eo nonnullæ inductæ sunt mutationes circa theorias ac normas generales de censuris; ac insuper novo ordine catalogus censurarum redactus fuit, in quo quædam censuræ antea exsistentes omit-

1) Matth *XVIII. 17, 18.* — Cf. Knabenbauer *Cursus... In Matth. h. t.*
2) Tertulianus *Apologeticum Cap. 39.*
3) Palmieri *De Romano Pontifice - Proleg. De Eclesia § XIX;* Bianchi *Della potestà della Chiesa;* Tarquini *Instit. Juris eccles. publici Sect. II. Cap. I.*
4) S Ligorius *Theol. mor. Lib. VII. Num. 9.*

5491

tuntur vel mutantur, quædam novæ statuuntur. Simul vero in eo decernitur: « Quod ad pœnas attinet, quarum in Codice nulla fit mentio, . . . eæ tamquam abrogatæ habeantur » [5]. Illas itaque censuras sub ea forma, qua modo redactæ fuerunt, referimus et brevi commentario declaramus: omittimus vero alias poenas et ipsas censuras *sententiæ ferendæ*, quæ in Codice sæpe una cum censuris *sententiæ latæ* ponuntur, quaeque potius ad Jus canonicum quam ad Theologiam moralem pertinent.

3. Inde patet ordo naturalis tractationis. Primum sub titulo « De censuris ex Codice » trademus normas generales; dein sub titulo « Censuræ hodie vigentes » dabimus catalogum omnium censurarum, sequentes, non ordinem quem habent in Codice, sed quem habebant in Costitutione *Apostolicæ Sedis*; quippe qui ad usum lectionum scholasticarum nobis opportunior videtur [6].

4. Censuimus quoque brevem subjciendam esse tractationem et expositionem de irregularitatibus: tum propter quamdam connexionem et analogiam cum materia de censuris; tum, quia hæc materia in pluribus simplificata ac limitata habetur Jure novissimo.

5) Codex *Can. 6 n. 5.*

6) Utemur tum auctoribus Theologiæ moralis, tum commentariis editis in Const. *Apost. Sedis* a Pennacchi, Avanzini, Bucceroni, D'Annibale, tum recentissimis Cerato *Censuræ vigentes* (Patavii 1918); Cappello *De censuris juxta Codicem* (Aug. Taurin. 1919); Sole *De delictis et pœnis* (Romæ 1920); Farrugia *Commentarium in censuras* (Melitæ 1921).

PARS PRIMA

DE CENSURIS EX CODICE

CAPUT I.

QUÆ SUNT OMNIBUS CENSURIS COMMUNIA

5. *Censura,* in re nostra, est «pœna, qua homo baptizatus, delinquens et contumax quibusdam bonis spiritualibus vel spiritualibus adnexis privatur, donec a contumacia recedens absolvatur». *Can. 2241* § *1.*

6. Hinc: *a)* Censura est *pœna,* qua ab auctoritate ecclesiastica punitur homo baptizatus [1]; qui *b)* commiserit *delictum,* h. e., gravem et externam et moraliter imputabilem legis violationem; *c)* in quo delicto delinquens contumax sit contra leges, et virtualiter contra legis auctorem [2]. *d)* Pœna consistit in *privatione quorumdam bonorum spiritualium,* quæ fideles habent ab Ecclesia (sacramenta, sacramentalia, suffragia, indulgentiæ, etc.), vel etiam *temporalium* quæ sint spiritualibus adnexa (beneficia ecclesiastica, pensiones, etc.). *e)* Ea pœna est *medicinalis,* h. e., principaliter ad hoc ordinata ut delinquens resipiscat ac ita a contumacia recedat; sub qua tantummodo conditione, *f)* censura cessabit per absolutionem a legitimo Superiore concessam [3].

Tres censurarum species distinguuntur: *a)* Excomunicatio, *b)* interdictum, *c)* suspensio. — De singulis breviter; ea in primis spectantes, quæ ad rem moralem magis quam ad canonicam pertinent.

7. Spectato auctore immediato, censurae: *a)* Aliae sunt *a jure,* h. e., in ipsa lege statutæ et sancitæ; *b)* aliæ sunt *ab homine,* h. e., a Superiore in singulis casibus impositæ per modum statuti vel praecepti.

Spectato autem modo, quo infliguntur censuræ: *a)* Aliæ sunt *sententiæ latæ*; quæ, scil., objective jam exsistunt in lege vel præcepto, adeo ut per

1) Nec legibus ecclesiasticis, neque proinde earum sanctionibus, obnoxius est homo non baptizatus. Codex *Can. 12.*

2) Codex *Can. 2244* § *1.* De capacitate delinquendi agit Codex *Can. 2201.*

3) Agunt S. Ligorius *Theol. mor. Lib. VII.;* Baller. *Opus theol.* Vol. VII. *Tract. XI;* Noldin *De pœnis eccles.;* D' Annib. *Summula Theol mor.* I. *Tract. VI. Tit. III.* et *In Constit. «Apostolicæ Sedis».*

ipsam delicti perpetrationem incurrantur ipso facto, absque ullo actu ex parte Superioris. *b)* Aliæ sunt *sententiæ ferendæ*; quæ post patratum delictum a Superiore per sententiam condemnatoriam infliguntur: ceterum etiam quoad priores ferri potest sententia judicialis declaratoria [4]. Utraque sententia ferri potest ab auctoritate suprema Apostolicæ Sedis, vel ab auctoritate inferiori Ordinarii aut Superioris ordinis aut congregationis, sive per se sive per delegatum.

8. Subjectum capax censuræ est quilibet homo baptizatus, exceptis quoad censuras *sententiæ latæ* impuberibus [5]. Ut hic de facto censuram contrahat, necesse est quod deliquerit: si deliquit contra legem (vel statutum) sancitam censurâ *sententiae latae*, censuram ipso facto incurrit: si contra aliam (vel aliud), necesse est quod censura ei a legitimo Superiore per sententiam infligatur. In utroque casu necesse est quod ejus delictum fuerit grave, et quidem prout fuit externum, nedum objective, sed et subjective ex parte tum intellectus tum voluntatis, ac demum realiter fuerit consummatum, non mere attentatum [6].

Admisso et consummato delicto objective gravi, a censura *sententiae latae* eximere quandoque potest « quælibet imputabilitatis imminutio, sive ex parte intellectus, sive ex parte voluntatis ». — *a)* Ex parte intellectus, numquam excusat ignorantia affectata: ignorantia crassa vel supina tunc tantum excusat, cum lex habet verba « *praesumpserit, ausus fuerit, scienter, studiose, temerarie, consulto egerit* »: ignorantia inculpabilis aut leviter culpabilis excusat semper; at non excusat ebrietas, omissio debitæ diligentiæ, mentis debilitas, impetus passionis, si imputabilitatem quidem minuant, at gravem ab actione reatum non tollant. — *b)* Ex parte voluntatis eximit metus, qui fuerit gravis et efficax; modo delictum non vergat in contemptum fidei aut ecclesiasticæ auctoritatis, vel in publicum animarum damnum [7].

Relate ad cooperatores, Jus novissimum norma generali statuit ut censuram, imo quamlibet pœnam jure statutam, incurrant: *a)* Qui communi delinquendi consilio simul physice concurrunt in delictum, nisi adjuncta alicujus culpabilitatem minuant [8]; *b)* in delicto, quod sua natura complicem postulat, unaquæque pars quae sit eodem modo culpabilis: *c)* præter ipsum delicti exsecutorem, non solum mandans, sed etiam qui ad delicti consummationem inducunt, vel in hanc quoquo modo cuncurrunt [9]. — Inde explicatur qua ratione in singulis censuris cooperatores expresse raro recenseantur. Ceterum hæ normæ summariæ forte diversitates opinionum circa cooperatores in singulis censuris augebunt.

9. Cessatio censuræ non alio modo haberi potest, quam per absolutionem datam a legitimo Superiore, postquam reus resipuerit. Sub hoc respe-

4) Codex *Can. 2217* § *17 n. 2, 3.*
5) Codex *Can. 2230.* Proinde, etsi malitia suppleat ætatem. At puberes, qui eos ad legem violandam induxerint vel cum eis in delictum concurrerint ad normam Canonis 2209 § 1-3, censuram incurrunt.
6) Codex *Can. 2242* § *1.*
7) Codex *Can. 2229.* — Cf. Noldin *Num. 23-25.*
8) Codex *Can. 2231,* coll. *2209* § *1,* 2, *3.*
9) Codex *882, 2252.* — Cf. Ferreres *Comp. theol. mor.* II. *Num.1182*; Sole pag. *209.*

ctu, censurae aliae sunt *reservatae*, aliæ *non reservatae*. Censura *ab homine* (seu ejus absolutio) reservata est ei qui ipsam inflixit ejusve Superiori competenti vel successori aut delegato. E censuris latis a Jure communi novissimo, aliae reservatæ sunt *Apostolicae Sedi simpliciter*, aliæ *speciali modo*, aliæ *specialissimo modo*; quædam reservatæ sunt *Ordinario*; quædam *nemini*. — At dantur concessiones:

1.ª Si censuratus versetur in periculo mortis, omnes sacerdotes facultatem habent ipsum absolvendi a censuris utcumque reservatis; injuncta tamen obligatione recurrendi, si convaluerit, et quidem sub pœna reincidentiæ, ad illum qui censuram tulit, si haec *ab homine;* ad S. Pœnitentiariam vel ad Episcopum aliumve facultate præditum, si censura erat *a jure*; ejusque mandatis parendi [10]. Id potest quilibet sacerdos, etsi præsens sit approbatus.

2.ª Si censuratus versetur in casu urgentiori, et teneatur censura *sententiae latae* quæ exterius servari nequeat sine periculo gravi scandali vel infamiæ, aut durum ei sit in statu gravis peccati permanere per tempus necessarium ut Superior competens provideat, tunc quilibet confessarius in foro sacramentali a censuris quoquo modo reservatis eum absolvere potest, injuncto onere recurrendi, sub pœna reincidentiæ, intra mensem saltem per epistolam et per confessarium ad S. Pœnitentiariam vel ad Episcopum aliumve præditum facultate, et standi ejus mandatis. Quod si forte hic recursus sit moraliter impossibilis, tunc ipsemet confessarius potest absolutionem concedere sine eo onere, injunctis de jure injungendis et imposita congrua pœnitentia pro censura, sub poena reincidentiæ [10].

CAPUT II.

QUÆ SUNT CENSURIS SPECIE DIVERSIS PROPRIA

ART. I. — De excommunicatione.

Excommunicatio est «censura, qua quis excluditur a communione fidelium cum effectibus qui in canonibus qui sequuntur enumerantur, quique separari nequeunt». *Can. 2257* § 1.

Itaque: *a*) Est censura, seu pœna spiritualis medicinalis homini baptizato et delinquenti inflicta ab Ecclesia. — *b*) Hæc excludit delinquentem a communione fidelium, ipsum a fidelibus segregans, tum ad ipsum puniendum, tum ne alii ejus communione inficiantur [1]. — *c*) Effectus excommunicationis est privatio communionis quoad ea bona, quorum distributio pertinet ad Ecclesiam et quæ fidelis habet ab Ecclesia; non quoad bona interna, ut sunt gratia sanctificans, gratiæ actuales, virtus; nec quoad bona externa, quæ spectant ad communionem Sanctorum, ut sunt preces privatæ fidelium.

10) Codex *Can. 2254 § 1, 3.* -- De unica exceptione vide quæ dicimus *Num. 45, Qu. 3.*

1) S. Thomas *Summa Theo . 2. 2. Qu. 10 art. 9.*

§ 1. — De exclusione a communione fidelium.

11. Ejusmodi exclusio relate ad personam excommunicatam semper totalis est et absoluta: quilibet excommunicatus tenetur vitare communionem cum fidelibus. At relate ad obligationem fideliam vitandi communionem cum excommunicato, ea exclusio gradus habet, secundum quos inter excommunicatos triplex habetur classis.

a) Quidem sunt excommunicati *vitandi absolute*. Ut quis talis sit, quatuor requiruntur conditiones: Prima, quod excommunicatus fuerit ab ipso R. Pontifice aut ab aliquo Tribunali vel Congregatione Curiae Romanæ; secunda, quod excommunicatus fuerit nominatim, seu expresso nomine, aut titulo vel officio ipsius personam certo designante; tertia, quod excommunicatio fuerit publice denuntiata; quarta, quod in decreto vel sententia expresse dicatur ipsum excommunicatum esse vitandum [2]. — Alii sunt excommunicati *vitandi secundum quid* (vel *tolerati secundum quid)*; qui, nempe, excommunicati fuerint decreto vel sententia Sedis Apostolicæ, quæ tamen non fuerit publice denuntiata, aut in qua non habeatur clausula quod vitari debeant; item qui excommunicati fuerint decreto vel sententia lata ab auctoritate inferiori. — *c)* Ceteri omnes non sunt vitandi: sunt *tolerati* simpliciter.

Fideles non tenentur vitare *toleratos* simpliciter: *vitandos* absolute tenentur vitare etiam in profanis; at non conjux, parentes, liberi, famuli, subditi; imo nec ceteri, si rationabilis causa excuset [3]: *vitandos (*vel *toleratos) secundum quid* tenentur vitare in sacris, nisi causæ speciales habeantur, de quibus suis in locis.

§ 2. — De effectibus excommunicationis.

12. Jure novissimo novem sunt; qui, cum separari nequeant, eos omnes subit excommunicatus, sive vitandus, sive toleratus, nisi aliud quandoque expresse caveatur. Sunt autem sequentes:

13. — **1**. Excommunicatus quilibet caret jure adsistendi divinis officiis; h. e., illis functionibus potestatis Ordinis, quæ de instituto Christi vel Ecclesiæ ad divinum cultum ordinantur et a solis clericis fieri queunt. *Can. 2259 § 1, 2256 n. 1.*

14. Dato quod forma « caret jure » æquivaleat verbo « prohibetur »: *a*) Excommunicatus etiam toleratus peccat adsistendo Missæ, Vesperis solemnibus, solemni processioni, benedictioni cum SS. Sacramento. — *b*) Si qui adsistit sit excommunicatus vitandus, expellendus est, aut, si expelli nequeat, ab officio cessandum, dummodo id fieri possit sine gravi incommodo: e contra non necessario expellendus est toleratus. — *c*) Ab adsistentia activa, puta diaconi in Missa solemni, patrini in Baptismo vel Confirmatione, expel-

2) Codex *Can. 2258*. Cf. Cappello *Num. 33*. -- Una exceptio, de qua *Num. 41, 42*.
3) Codex *Can. 2267*. -- De vetita vel permissa communicatione cum hæreticis, acatholicis, schismaticis, etc. plura habet *La Civ. catt.* 1921 sparsim.

lendus est etiam quilibet excommunicatus post sententiam (a quacumque auctoritate) condemnatoriam vel declaratoriam, aut alioquin notorie excommunicatus, licet toleratus. — *d)* Excommunicatus quilibet potest adsistere prædicationi verbi Dei; quippe quæ proprie non est officium divinum [4].

15. — **2**. Excommunicatus qulibet non potest Sacramenta recipere: imo post sententiam declaratoriam aut condemnatoriam nec Sacramentalia. *Can. 2260 § 1.*

16. *a)* Excommunicatus etiam toleratus illicite reciperet sacramenta Eucharistiæ, Ordinis, Matrimonii: reciperet tamen valide; imo valide reciperet etiam sacramentalem absolutionem, nisi mala fide accedat [5]. — *b)* Sacerdos scienter sacramentum ministrans excommunicato tolerato peccat peccato cooperationis ad peccatum recipientis: ministrans vitando peccat etiam, et graviter, contra legem Ecclesiæ. — *c)* Excommunicatus post sententiam non debet petere aut accipere benedictiones, quæ habentur in Libro pontifical aut in Rituali, exorcismos, etc.

17. — **3**. Excommunicati vitandi vel quilibet post sententiam privantur sepultura ecclesiastica, nisi ante mortem aliqua dederint pœnitentiæ signa. *Can. 2260 § 2, 1240 § 1 n. 2.*

18. *a)* Qui moriantur excommunicati, at non vitandi nec post sententiam, non viderentur absolute a sepultura ecclesiastica excludendi, licet sint excommunicati notorie; præsertim, si gravia inde scandala aut alia mala timeantur. — *b)* Ut excommunicatus etiam vitandus sepultura ecclesiastica donetur, satis est quod aliqua dederit pœnitentiæ signa, etsi sacramenta non acceperit, sacerdotem non arcesserit: parochus assertionibus familiarium aquiescat. — *c)* Per sepulturam excommunicati vitandi etiam *secundum quid* (absque signis pœnitentiæ) cœmeterium polluitur [6].

19. — **4**. Excommunicatus, etiam toleratus, prohibetur Sacramenta et Sacramentalia conficere et ministrare; exceptis casibus, in quibus fideles jus habeant petendi (et petant) aut necessitatem habeant eadem accipiendi. *Can. 2261 § 1.*

20. *a)* Sacramenta valide conficiuntur a sacerdote excommunicato etiam vitando: excipienda *per se* sacramentalis absolutio. — *b)* Tamen sacerdos etiam toleratus, conficiens aut ministrans sponte sua sacramenta aut sacramentalia, peccat mortaliter; inde obligatio gravis comparandi sibi, nedum statum gratiæ, sed et absolutionem ab excommunicatione. — *c)* Fideles, si sint in periculo mortis, licite petunt absolutionem, etiam ab eo sacerdote, quem sciant esse excommunicatum vitandum vel post sententiam; item et Eucharistiam, Extremam Unctionem et animæ commendationem, si alii desint mi-

4) Codex *Can.* 2259 *§ 2.* — Cf. Noldin *Num. 40;* Cerato *37;* Cappello *38.*
5) Ball. *245, sequ.;* Noldin *38.* At cf. quoque D'Ann. *Summ.* I. *360.*
6) Codex *Can. 1207,* coll. *Can. 1172 § 1 n. 4.*

nistri: hinc excommunicatus etiam vitandus ea potest licite ministrare: imo etsi petitus non fuerit; puta, si agatur, de moribundo usu sensuum carente. — *d)* Ab excommunicato tolerato simpliciter fideles ex qualibet justa causa possunt petere sacramenta et sacramentalia; tunc et ille licite potest petitioni fidelium acquiescere: at peccat mortaliter sacerdos excommunicatus etiam tolleratus, si sponte sedeat in tribunali Pœnitentiæ aut Eucharistiam distribuat [7].

21. — **5.** Excommunicatus, etiam toleratus, non fit particeps indulgentiarum, suffragiorum, publicarum Ecclesiæ precum. *Can. 2262 § 1.*

22. *a)* Si fideles, rei ignari, pro defuncto realiter excommunicato lucrari intendant eique applicare indulgentias, nihil hæ prosunt defuncto, etsi obierit toleratus et in gratia. — *b)* Pro vivente excommunicato vitando fideles possunt privatim orare; at fieri nequeunt preces publicæ in ecclesia, puta ut a morbo convalescat, vel ut a mala vita convertatur. — *c)* Sacerdos pro excommunicato tolerato vivente aut defuncto potest Missam applicare ac pro ea stipendium accipere: quid, præsertim defuncto, juvabit, Deus novit: applicare non potest pro vitando defuncto, saltem publice; pro vivente ad ejus conversionem tantum [8]. — *d)* Ipse excommunicatus orare quidem potest et utiliter; at indulgentias suis precibus adnexas consequi non valet; et hoc, etsi per actum contritionis gratiam recuperaverit. - *e)* Idem non privatur fructu essentiali Missarum.

23. — **6.** Excommunicatus *a)* removetur ab actibus legitimis ecclesiasticis intra fines suis in locis definitos; *b)* nequit in causis ecclesiasticis agere; *c)* prohibetur ecclesiasticis officiis seu muneribus fungi; *d)* concessisque antea previlegiis frui. *Can. 2263.*

24. *a)* Excommunicatus etiam toleratus non potest munus gerere administratoris bonorum ecclesiasticorum, partes agere judicis, auditoris, etc.: si munus patrini agat in sacramentis Baptismi et Confirmationis, peccat; at non inde repellendus, nisi sit excommunicatus per sententiam; nequit suffragium ferre in electione parochi aut canonici, nec jus patronatus exercere. — *b)* Qui sit excommunicatus vitandus, aut post sententiam, poterit per se agere tantum ad impugnandam justitiam aut legitimitatem ipsius excommunicationis: per pro uratorem agere potest ad aliud quodvis animæ suæ præjudicium avertendum: in reliquis ab agendo repellitur [9]. — *c)* Excommunicatus etiam toleratus fungi nequit officio quod jam habeat, vicarii parochialis, œconomi spiritualis, etc. — *d)* Idem, si a S. Sede impetravit privilegium Altaris, aut facultatem absolvendi, benedicendi, libros prohibitos legendi, etc., hisce uti nequit post contractam excommunicationem.

25. **7.** Excommunicatus quilibet prohibetur ponere actum ju

7) Codex *Can. 2261*, coll. *Can. 882, 2252.*
8) Codex *Can. 2262 § 2 n. 1, 2.* — Cf. Gennari *Consult. mor. CXXXII.*
9) Codex *Can. 1654.*

risdictioni fori tam externi quam interni; si est excommunicatus vitandus aut post sententiam, ejus actus est etiam invalidus: si est excommunicatus toleratus simpliciter, ad actus validitatem et liceitatem sufficit fidelium petitio. *Can. 2264.*

26. *a*) Excommunicatus etiam toleratus peccat, si leges ferat aut censuras, aut conferat beneficia, aut quempiam absolvat a censura. — *b*) Hi actus invalidi sunt, si ponantur ab excommunicato vitando vel ab alio excommunicato post sententiam; validi sunt, si a tolerato simpliciter. — *c*) Sacerdos, qui post absolutum complicem confessiones excipiat, absolvit valide; si a fidelibus petatur, etiam licite.

27. — **8.** Quilibet excommunicatus: *a*) Prohibetur jure eligendi, præsentandi, nominandi; *b*) nequit consequi dignitates, officia, beneficia, pensiones ecclesiasticas aliudve munus in Ecclesia; *c)* promoveri nequit ad Ordines. *d)* Electio, præsentantio, nominatio, atque dignitatis, officii, etc., consecutio, quæ fiat ab eo qui est excommunicatus vitandus sive absolute sive *secundum quid*, est invalida: ipse insuper nullam gratiam pontificiam valide consequi potest, nisi in pontificio rescripto mentio de excommunicatione fiat. *Can. 2265.*

28. *a*) Excommunicatus toleratus valide eligit, præsentat, nominat; at illicite. — *b*) Idem illicite acciperet beneficium parochiale vel canonicale, at valide: hinc uterque faceret fructus suos, et parochus valide Matrimoniis adsisteret. Idem valide acciperet gratias et dispensationes omne genus a Sede Apostolica [10]. — *c*) Excommunicatus quilibet prohibetur *sub gravi* Ordinem quemlibet recipere; at reciperet valide, etiam excommunicatus vitandus. — *d*) Qui ad beneficium vel officium aut dignitatem electus aut præsentatus aut nominatus fuit ab excommunicato vitando, licet *secundum quid*, hic electus, præsentatus, nominatus fuit invalide [11]: quare canonicus beneficiatus non facit fructus suos; parochus non est parochus et proinde invalide *per se* suis muneribus jurisdictionem supponentibus fungitur [12]. Idem excommunicatus invalide canonicatum vel officium et beneficium parochiale accipit, nec facit fructus suos, nec munia parochialia valide *per se* exercet. — *c*) Idem excommunicatus vitandus, licet *secundum quid*, invalide impetraret a Pontifice nominationem ab beneficium, dispensationem ab irregularitate vel ab impedimento matrimoniali; excepto casu, quo in rescripto mentio fiat de excommunicatione.

29. — **9.** Excommunicatus vitandus *secundum quid* non pri-

10) Codex *Can. 36* § 2.
11) Imo electio invalida est etiam, si inter plures ad officium vacans eligentes vel unus scienter admittatur, qui sit absolute vel secundum quid excommunicatus vitandus. Codex *Can. 167* § 2.
12) Dicimus *per se*. Nam « in errore communi. ... jurisdictionem supplet Ecclesia pro foro tum externo tum interno ». Codex *Can. 209*. At in casu haud facilis erit error communis.

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

vatur dignitate, officio, beneficio, pensione, munere quod habebat in Ecclesia, sed fructibus tantum: excommunicatus absolute vitandus privatus manet ipsa dignitate, officio, beneficio, etc. *Can. 2266.*

30. *a)* Hæc spectant ad dignitatem, officium, beneficium, etc., quod excommunicatus jure habebat ante sententiam excommunicationis: eam dignitatem jure retinet excommunicatus toleratus *secundum quid*, fructus amittens: vitandus amittit ipsam dignitatem, etc. — *b)* Excommunicatus toleratus simpliciter potest eam dignitatem retinere, ejusque fructus suos facit, etiam licite.

ART. II. — De interdicto

31. *Interdictum* est «censura, qua fideles prohibentur usu quorumdam sacrorum». *Can. 2268 § 1.*

32. Sacra hæc sunt triplicis classis: *a)* Officia divina; *b)* sacramenta quædam: *c)* ecclesiastica sepultura [13]. Per interdictum prohibetur directe eorum sacrorum usus, prout est bonum utentium; indirecte prohibetur eorum positio ex parte ministri.

Spectato subjecto: *a)* Interdictum est *personale*, quod afficit immediate personas, sive prout sunt in communi, ut congregatio, parochia; sive in individuo, ut sunt personæ determinatæ; in primo casu dicitur *generale*, in altero *speciale*. — *b)* Interdictum est *locale*, quod immediate afficit locum, sive latæ extensionis, ut regnum, provinciam, vicariatum apostolicum, diœcesim, urbem; sive locum determinatum, ut ecclesiam, altare, cœmeterium: in primo casu dicitur *generale*, in altero *particulare*. — Interdictum personale afficit personas, ubicumque sint: locale afficit locum et quotquot in eo sint.

Tum S. R. E. Cardinales, tum Episcopi, sub pœna interdicti (ac suspensionis) *latæ sententiæ* non comprehenduntur, nisi expresse nominentur [14].

Quia interdictum est censura, supponit delictum: at afficere potest etiam innocentes, sive qui sint in communitate interdicta, sive qui in loco interdicto: item potest esse pœna vindicativa.

33. Quoad effectus interdicti quod sit censura, damus præcipuos, cum res magis ad Jus canonicum, quam ad Theologiam moralem spectet; neque casus frequentiores sint. Advertimus effectus esse separabiles; quinam vero in lato interdicto comprehendantur, quandoque habetur in ipso jure, plerumque in sententia condemnatoria. — Summatim:

Interdictum locale generale prohibet divina officia ac sacros ritus in eo loco fieri: at non prohibet sacramenta et sacramentalia morientibus. Exceptiones admittit quoad festa præcipua; item quoad ecclesias principaliores; nec prohibet divina officia ac ritus fieri privatim in ecclesia aut oratorio clau-

13) Codex *Can. 2270-2277.* — Plura D'Ann. *Summ.* I. *Num. 369-378;* Ball. *548, sequ.* Cerato *40-48;* Cappello *144-152.*
14) Codex *Can. 2227 § 2.*

sis januis. Interdictum ecclesiæ vel altaris prohibet in eo officia et ritus sacros: interdictum cœmeterii prohibet ne in eo cadavera, hominum quoque non interdictorum, ecclesiastico ritu sepeliantur [15].

Interdictum personale prohibet interdictis ne divinis officiis adsistant: interdicti post sententiam, aut tales notorie, repellendi prorsus sunt ab adsistentia activa; illi privandi quoque sunt sepultura ecclesiastica, nisi ante mortem aliqua dederint pœnitentiæ signa. Interdicti omnes prohibentur sacramenta et sacramentalia conficere, ministrare, recipere: at sacramenta recipere possunt qui interdicto locali vel lato in communitate causam non dederint [16].

Datur et interdictum ab ingressu ecclesiæ: hoc secum fert prohibitionem celebrandi in ecclesia divina officia aut iisdem adsistendi, non vero prohibitionem ingrediendi: item prohibet in ea ecclesiasticam sepulturam [17].

ART. III. — De suspensione

34. *Suspensio* est « censura, qua clericus officio vel beneficio vel utroque prohibetur ». *Can. 2278 § 1.*

35. Subjectum suspensionis est tantum clericus, et quidem in sacris [18], qui deliquerit: si suspensio in illum fertur ut resipiscat, ea est proprie censura; si pro delicto mere præterito et non habente tractum successivum, est pœna vindicativa.

De prima nobis agendum. — Si clericus delictum perpetret, contra quod habetur suspensio *sententiae latae*, eam incurrit ipso facto: at quandoque intercedere potest de incursa suspensione sententia declaratoria. Si delictum perpetret prohibitum sub suspensione *sententiae ferendae*, necesse est intercedere sententiam condemnatoriam.

Relate ad effectus, supensio est omnino *totalis*, quæ prohibeat quodcumque officium et beneficium: si aut quodcumque officium aut quodcumque beneficium, est *totalis secundum quid*. Insuper, quia effectus suspensionis separari queunt, prohibere potest unum aut alterum officium (celebrationem Missæ, exceptionem confessionum, collationem Ordinis, etc.), aut unum e pluribus beneficiis: tunc suspensio est *partialis*.

Clericus suspensus ipso facto et absque ulla sententia a sacramentis vel sacramentalibus ministrandis, licite ea ministrat ad petitionem fidelium: qui suspensus sit per sententiam, valide et licite sacramentalem absolutionem impertit fideli versanti in periculo mortis; cetera sacramenta et sacramentalia licite ministrat, si alii desunt ministri. At suspensus per sententiam invalide absolveret ceteros fideles, præter exsistentes in periculo mortis [19]; excipe casum erroris communis.

15) Codex *Can. 2270, 2271, 2272.*
16) Codex *Can. 2275, 2260 § 1, 2265, 1240 § 1 n. 2.*
17) Codex *Can. 2277.* — Cf. Ball. *Num. 566.*
18) D'Ann. *Summ.* I. *Num. 379;* Ball. *503.* — Cf. et Codex *Can. 2227 § 2.*
19) Codex *Can. 2284*, coll. *Can. 2261.*

Idem clericus, suspensus ipso facto et absque sententia a jurisdictione, illicite, sed valide, eligeret aut præsentaret parochum: invalide vero, si suspensus fuerit per sententiam [20].

36. Quot et quinam sit effectus cujuscumque suspensionis in concreto, desumendum a terminis, quibus ea concipitur, sive in Jure communi, h. e., in Codice; sive in Jure particulari Diœcesis, Ordinis etc., si agatur de suspentione *sententiæ latæ*: desumendum ex terminis sententiæ, si agatur de suspensione *sententiæ ferendæ*. Si quis dicatur *suspensus* sine addito, suspensio intelligenda est totalis [21].

20) Codex *Can. 2283* coll. *Can. 2265*.
21) Cerato *Num. 49-58*; Cappello *159-163*. — De suspensione *ex informata conscientia* Codex *Can. 2186-2194*.

PARS ALTERA

CENSURÆ HODIE VIGENTES

CAPUT I.

EXCOMMUNICATIONES

37. Summatim sunt circiter quadraginta, præ facultate absolvendi in quinque classes distribuendæ. Aliæ enim sunt *a)* reservatæ Apostolicæ Sedi *specialissimo modo*; aliæ sunt *b)* eidem reservatæ *speciali modo*; aliæ *c)* eidem reservatæ sunt *simpliciter*; aliæ *d)* reservatæ sunt *Ordinariis;* demum aliæ *e) nemini* sunt reservatæ.

ART. I. — EXCOMMUNICATIONES SEDI APOSTOLICÆ RESERVATÆ SPECIALISSIMO MODO.

38. Excommunicationes hæ quatuor sunt; quibus quinta accedit reservata *singularissimo modo* personæ Romani Pontificis.

Qualificatio quod hujus classis excommunicationes sint Apostolicæ Sedi reservatæ *specialissimo modo*, importat sex: *a)* Concessio alicui, vel pro aliquo tempore omnibus, facta absolvendi a reservatis R. Pontifici, pro hisce excommunicationibus non valet: necesse est, quod expresse additum fuerit «etiam a censuris reservatis *specialissimo modo*», vel data sit potestas specialissima. — *b)* Hæ censuræ (imo et reservatæ *speciali modo*) excluduntur a facultate facta Ordinariis remittendi per se vel per alium in casibus occultis pœnas *latæ sententiæ* jure communi statutas. — *c)* Qui, in periculo mortis constituti, a sacerdote specialis facultatis experte receperunt absolutionem a censura *specialissimo modo* Sedi Apostolicæ reservata, tenentur, postquam convaluerint, obligatione recurrendi, sub poena reincidentiæ, ad S. Pœnitentiariam vel ad Episcopum aliumve facultate præditum. — *d)* Absolvere præsumentes sine debita facultate ab excommunicatione latæ sententiæ *specialissimo* (vel etiam *speciali*) *modo* Sedi Apostolicæ reservata, incurrunt ipso facto in excommunicationem Sedi Apostolicæ *simpliciter* reservatam. — *e)* Si confessarius, ignorans reservationem, pœnitentem a censura et a peccato absolvat, absolutio ab aliqua ex his censuris non valet. — *f)* Si quis, pluribus cen-

suris irretitus, absolutionem ab habente facultatem obtineat generalem, hæc valet quidem pro aliis censuris bona fide reticitis, at non pro reticita censura *specialissimo modo* reservata [1]. — Modo de singulis. Excommunicantur:

39. — **1.** Qui species consecratas abjecerit, vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit. *Can. 2320.*

40. Dolendum quod hujusmodi crimina nostris temporibus perpetrentur, et non infrequenter. — Hac excomunicatione plectuntur:

1.° Qui species consecratas sive panis sive vini abjecerit. — Ille *abjicit*, qui rem nihili a se habitam, uti rem despiciendam, vel nihili habendam, projicit. Casus est furis, qui cum vasa sacra simul cum particulis ciborio abstulit, illa diligenter custodit, has per viam vel plateam aut agrum disperdit, ubi pedibus viatorum proterentur, avibus aut vermibus consumentur, intemperie utcumque peribunt. Non abjiceret ille, qui, sacris vasibus extractis, particulas funderet super mensam altaris, ubi deinceps a sacerdote colligi possent. — Quod abjectio fiat ad malum finem certe non requiritur; satis est quod abjiciantur uti res nihili habendæ. Numerus pluralis «sacræ species» non exigit plures abjici particulas.

2.° Qui species sacras ad malum finem abduxerit aut retinuerit. — *Abducit* ille, qui, ex. gr., sumpta in ecclesia sacra communione, dein particulam ex ore in marsupio recondat, ac dein ad alium locum deferat. — *Retinet* ille, qui particulam ad se a primo, vel a seipso, delatam penes se custodiat, donec ea utendum sit, vel dum ejus usus fit. Abductio aut retentio fieri debent *ad malum finem*; h. e., ad profanationem positivam; ceu, pro dolor! non raro evenisse legimus, et quidem Romæ: profanatio haberi potest in cœtu massonico vel antireligioso vel spiritistico, vel etiam a nebulonibus in platea aut in via. Finis malus intelligitur ex parte *operis*; licet malus non sit ex parte *operantis*: si abducens vel retinens id faciat intuitu percipiendæ mercedis, excommunicatur; dummodo malum finem *operis* velit.

41. — **2.** Qui violentas manus in personam Romani Pontificis injecerit... Hic est ipso facto vitandus. *Can. 2443 § 1 n. 1.*

42. Forma evidenter sapit Canonem Lateranensem; quare phrasis «violentas manus injicere» latam exigit interpretationem [2]. Itaque *manus violentas injiciunt* illi, qui, non verbis aut minis, sed opere in personam R. Pontificis inferant injuriam gravem sub ratione injuriæ: sive personam lædant, etiam non graviter, corpus percutiendo manu aut calce aut fuste vel ense, aut etiam venenum propinando (quo in casu censura habetur cum primum incipit nocere), etc.; sive lædant dignitatem conspuendo vel sordibus maculando, vestes conscindendo, etc.; sive lædant libertatem detinendo vel detrudendo in carcerem, etc. Evidenter requiritur quod manuum injectio fiat

1) Codex *Can. 2253 n. 32, 2252, 2338, 2247 § 3, 2249 § 2.* — De *Can. 2254* cf. S. Pœnit. 21 aprilis 1921, apud *Monit. eccles.*: XXXIII, pag. 180.

2) Ita canonistæ ac theologi omnes interpretati sunt privilegium Canonis. S. Lio. *Lib. VII. Num. 272-275*; Cappello *94, sequ.*

cum notitia de persona Pontificis et cum malitia gravi: at non requiritur quod fiat ex odio, sive in Vicarium Christi, sive in personam; eo magis quod non habetur clausula «suadente diabolo»: etsi fiat intuitu mercedis acceptae aut pactæ, adhuc habetur excommunicatio Sedi Apostolicæ reservata *specialissimo modo.* — Est unicum crimen, cujus reus est ipso facto excommunicatus vitandus, quin ulla requiratur sententia.

43. — **3.** Absolventes vel fingentes absolvere complicem in peccato turpi; etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia et scandalo possit excipere morientis confessionem, excepto casu, quo moribundus recuset alii confiteri. Eamdem xcommunicationem non effugit absolvens vel fingens absolvere complicem, qui peccatum quidem complicitatis, a quo nondum est absolutus, non confitetur; sed ita se gerit, quia ad id a complice confessario sive directe sive indirecte inductus est. *Can.* 2367.

44 Quatuor ex ordine expendemus; nempe quid sit *a)* absolvere complicem in peccato turpi, *b)* fingere absolutionem, *c)* inducere complicem ad faciendum: *d)* quandonam excommunicetur absolvens complicem in articulo mortis.

1.° Ille sacerdos *absolvit*, qui super pœnitentem profert formam sacramentalis absolutionis, intendens eam ad peccata confessa referre. Quare, ut sacerdos hac excommunicatione irretiatur, necesse est concurrere tria: *a* Antecedenter ad confessionem, inter sacerdotem, licet ante sacerdotium [3], et hunc pœnitentem, virum vel feminam, patratum fuerit per *veram* et *formalem complicitatem peccatum turpe*; h. e., peccatum cont a sextum præceptum, sive luxuriæ consummatæ sive non consummatæ, aut impudicitiæ, commissum opere aut actibus vel tactibus turpibus aut colloquiis obscenis [4]; quod peccatum fuerit formaliter mortale et externum, et mortale in ratione peccati externi, ac tale fuerit ex utraque parte: si ex conditionibus vel, una desit, non est locus excommunicationi præsenti. — *b)* Pœnitens hoc peccatum in ordine ad sacramentalem absolutionem *confiteatur*: si hic ipsum tacet, sive quia jampridem penes alium confessarium accusatum et absolutum, sive ex oblivione aut alia causa excusante, sive ex opinione quod ipsum confessario jam notum aperire superfluum sit, sive ex mera malitia, confessarius eumdem ab aliis peccatis absolvens excommunicatione non tenetur: licet inde peccare possit, et graviter. — *c)* Sacerdos pœnitentem *a peccato complicitatis absolvat*: si ipsum sub quocumque prætextu inabsolutum dimittat, expers est excommunicationis. — De validitate vel invaliditate absolutionis modo non agimus.

3) Ita sententia communis apud Lehmk. *Num. 935;* Génicot II. 352 1; Ferreres *Qu. 2.* etc.: allegatur et S. Pœnit. responsum 22 jan. 1879. - Contra putat Bal *De Pœnit. 646.*
4) S. Inquis. 28 maji 1873. — Cf. Gén. *Num. 352.*

Hæc excommunicatio lata est, non contra præsumentes absolvere, sed contra absolventes. Ergo confessarium ab ea non eximit «quælibet imputabilitatis imminutio, sive ex parte intellectus, sive ex parte voluntati»: satis est absolutionem datam fuisse advertenter et voluntarie super pœnitentem cognitum ut complicem. Eum eximit ignorantia de sua cum hoc pœnitentem complicitate: item dubium prudens, quod absque ullo suæ famæ periculo solvere non valeat.

2.º Ille proprie *fingit* absolutionem, qui super pœnitentem sua peccata, et inter hæc peccatum complicitatis, confessum profert quidem formam absolutionis, at excludit intentionem absolvendi, saltem ab eo peccato; sine qua intentione absolutio est nulla. Hæc fraus sartam servaret famam confessarii penes pœnitentem, qui ut suus complex a confessario cognoscatur, at viceversa confessarium suum esse complicem non advertat. Non inde tamen confessarius præsentem fugit excommunicationem.

Fraus affinis fictioni esset absolutionis dissimulatio, in eo consistens quod confessarius, auditis peccatis, non proferat super pœnitentem formam absolutionis, sed aliam orationem, vel formam absolutionis corrumpat submissa voce dicens: «ego te non absolvo». Hæc fraus non eximebat confessarium ab excommunicatione; verum, cum Jus novissimum de ea taceat, censenda ne est confessarium hodie eximere, an non?

Sententia communior negat; cui cogimur adstipulari magis auctoritate eorum qui eam propugnant, quam argumentis quibus propugnant. Hæc innituntur *Canoni 6 n. 2.* Verum jus vetus plectebat *absolventes*; qua voce ex declarationibus authenticis, certe extensivis, veniebant quoque tum *fingentes* seu *simulantes*, tum *dissimulantes*. E contra Jus novissimum, absolventibus addens expresse *fingentes*, videtur consulto omisisse *dissimulantes*; præsertim, cum dissimulatio, tum etymologice, tum theologice, differat a fictione vel simulatione [5]. In casu nostro Canon non refert ex integro jus vetus, sed novum statuit; et aliunde « leges quæ pœnas statuunt.... strictæ subsunt interpretationi» [6]. Abundet ergo quisque in sensu suo.

Ceterum confessarius in casu præsenti dissimulans absolutionem reus fit gravissimi peccati mortalis, et non unius tantum.

3.º Duplici modo confessarius inducere potest pœnitentem ad tacendum peccatum complicitatis. Inducit *directe*, quando positive et explicite eum præmonet de eo peccato tacendo, quia, ex. gr., illud jam novit et declaratio illi esset inutilis. Inducit *indirecte*, quando ei suadere conatur, sive quod ea actio turpis cum ipso commissa non est peccatum, sive saltem non tam grave, ut de ipso inquietari debeat; unde pœnitens concludit ipsi licere non declarare tale peccatum, et ab eo declarando revera abstinet [7]. Utrovis modo confessarius pœnitentem inducat, ac proinde eum a peccato complicitis proprie non absolvat, præsenti excommunicatione irretitur.

5) Cf. nostrum *Cursus theol. mor. Lib. IV. Num. 45 Qu. 4:* insuper S. Lig. *Lib. VI. De Pœnit. Num. 631;* Marc *Instit. Alph. 1907.*
6) Codex *Can. 19.*
7) S. Pœnit. die 19 febr. a. 1896, apud *Monit. eccles.* IX. P. II. pag. 11.

4.o Si complex versetur in articulo (intellige et periculum) mortis, tunc sacerdos ejusdem complex adhuc prohibetur ipsum absolvere, et quidem sub pœna excommunicationis, quoties alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi exoritura infamia et scandalo possit excipere morientis confessionem. Inde hæc sequuntur: *a*) Sacerdos suum complicem licite absolvit, si nullus alius adsit sacerdos: *b*) item, si alius quidem adsit, aut facile adesse posset, sed hic non possit confessionem excipere: puta, quia hora ipsi instat celebrandi Missam die festo: *c*) item, si hic posset quidem physice confessionem excipere: at inde fama, sive confessarii complicis sive infirmi, graviter periclitaretur, aut grave haberetur periculum scandali; puta, quia rumor aliquis jam in pago aut in ipsa familia serpebat, quia confessarius (forte parochus) complex nullo pacto valet suam repugnantiam contra iteratas infirmi petitiones cohonestare, quia sacerdos ipsi substituendus haud bene in oppido audit, etc. — *d*) Theologi eum quoque casum addunt, quo sacerdos alius substitui complici non possit sine gravamine pœnitentis infirmi; puta, quia ille est ei consanguineus, aut nimis familiaris, aut exosus: imo nunc expresse excipitur et casus, quo moribundus quacumque ex ratione recuset alii confiteri.

45. **Quæstiones.** — *Qu. I.* Quid agendum confessario, qui post audita a pœnitente peccata quædam, et inter hæc peccatum turpe cum sacerdote, advertat se esse virum illum?

Resp. a) Si jam in peccando sibi ad invicem noti erant, pœnitens vero peccatum illud scienter confessario complici aperiat ignorans legem Ecclesiæ (et ignorare debent omnes), confessarius ei aperte dicat sibi nefas esse eumdem absolvere, imo et ipsam absolutionem invalidam fore. — *b*) Si pœnitens non cognoscebat complicem in peccando, regulariter adhuc eum dimittere debet inabsolutum, nec eidem tenetur dimissionis rationem reddere; ætextus inquirat, utens restrictionibus vix non stricte mentalibus: secus enim absolveret invalide et illicite, et simul excommunicationem incurreret [8]. — *c*) Verum, si ex adjunctis hæc dimissio fieri non possit sine gravi periculo quod pœnitens pervideat aut suspicetur de crimine confessarii sui, forte etiam parochi, quidam censent in eo casu eum posse reliqua confessionis audire et pœnitentem absolvere; nimis enim durum esset, quod ipse se prodere debeat, suæque famæ penes pœnitentem, et facile penes alium confessarium, jacturam subire [9]. — *d*) Quid, si dubitet, num ipse sit ut complex notus pœnitenti? Certe debet procurare dubii solutionem prudentibus et generalibus interrogationibus, et pro diversa dubii solutione diverso modo se gerere. Si dubium aut nullatenus solvere queat, aut nonnisi cum periculo revelationis, certe poterit et reliqua audire et pœnitentem absolvere [10]; imo et ad hoc teneri videtur ratione contractus cum pœnitente.

Quidam idem dicendum putant in casu, quo, extra periculum mortis, nulla ratione vitari possit infamia aut scandalum, nisi sacerdos suum com-

8) Cf. Gury *Casus consc.* II. *Num. 616.*
9) Ball. *De Poenit. Num. 650*; Gén. *353; I;* Noldin *63, 3 d*; Sabetti *785, Qu. II.*
10) Gury *Casus Num. 619*; D'Ann. *86*; Penn. pag. 333.

plicem a peccato complicitatis absolvat, saltem indirecte: item in casu, quo pro pœnitente, præsertim femina, gravissima habeatur necessitas accipiendi sacramentalem absolutionem, hanc vero nonnisi a sacerdote complice habere possit [11].

Qu. 2. Quid agendum sacerdoti, et præsertim parocho, qui vocetur ad invisendum complicem suum periculose decumbentem?

Resp. Si agatur de peccato jamdiu antea patrato, adeo ut ille prudenter judicet ipsum fuisse jam ab alio confessario remissum directe, poterit ad infirmum accedere, ejusque confessionem excipere. Quod si inter alia peccata audiat etiam peccatum complicitatis, et hoc ut jam alias accusatum et remissum, edicat illius accusationem supprimendam ac revocandam esse; ab aliis vero peccatis absolvat. Si audiat ut prima vice confessum, videat num absque periculo infamiæ vel scandali et absque gravamine pœnitentis possibile sit confessionem interrumpere, et alium sacerdotem, licet non approbatum, sibi substituere: id enim pro viribus curare certe tenetur; adeo ut, si id culpabiliter negligat, absolutio quidem valida sit, at ipse graviter peccet: si hoc prorsus impossibile sit, audiat reliqua, et pœnitentem absolvat.

Multo magis tenetur necessitatem absolvendi complicem præcavere, si jam, antequam ad infirmum accedat, pro certo vel quasi-certo habet peccatum illud nondum fuisse remissum. Dicimus: *multo magis;* eo quod res facilior est, ac tunc pericula scandali vel infamiæ facilius ipse sibi confingeret, quam in casu præcedenti: nec causis excusantibus accensendum est scandalum, quod ex ea confessione pateretur substitutus sacerdos forte junior, et multo minus suspicio vel certitudo in ipso oritura de complicitate sacerdotis, senioris, vel etiam parochi; hæc enim incommoda sunt intrinseca legi.

Qu. 3. Quid agat sacerdos, qui illicite complicem absolverit?

Resp. Hic se habere debet ut reum gravissimi peccati et irretitum excommunicatione. Hinc: *a*) De suo peccato dolere debet, et pro ejus absolutione recurrere ad R. Pontificem, vel ad S. Pœnitentiariam: si Romam adire non potest aut non vult, per epistolam postulare debet absolutionem a censura, vel facultatem ut ab aliquo confessario a censura et a peccato absolvatur. Interim prohibetur Missam celebrare, confessiones sponte excipere, Baptismum et SS. Eucharistiam sponte ministrare, etc. Quod si hæc exercendo censuram violet, fit etiam irregularis [12]. — *b*) Si hæc omnia (aut eorum aliqua, puta pro parocho Missam die festo) omittere non possit propter scandalum aut infamiam inde orituram, vel, si ei valde durum sit in statu peccati mortalis per plures dies permanere (non Missam omittere eique adnexam amittere stipem), absolvi potest a quovis confessario, cum onere recurrendi ad S. Sedem intra mensem *sub poena reincidentiæ*; a quo onere non eximitur, etsi recursus sit moraliter impossibilis [13]. — *c*) Dicimus *confiteri potest.* Verum, si debeat aut velit Missam celebrare, jam ante pri-

11) Penn. pag. 532; Ball. *928-942*, et ad Gury *389, 3;* Noldin *De sacram. 386*; D'Ann. *Summ.* III. *324, 37.*
12) Codex *Can. 995 n. 7.*
13) Codex *Can. 2254 § 3.*

nam Missam confiteri et absolvi omnino *debet*; eget enim absolutione, tum a censura, tum a peccato: confessarius enim quilibet habet facultatem (non privilegium) absolvendi, et quidem *directe*. Quare, si habens copiam confessarii, vel unam Missam celebret inabsolutus, reus fit novi peccati mortalis, imo et plurium: tantummodo, si nullo modo possit omittere Missæ celebrationem et simul copiam confessarii non habeat, celebrare poterit nondum confessus et absolutus; dummodo sit perfecte contritus et paratus confiteri et absolvi *quamprimum*. — *d*) Relate ad cetera munia sacerdotalia et parochialia, minor est obligatio confitendi et accipiendi absolutionem, eo quod a fidelibus aut a parochianis rogatus ea præstare potest sacerdos excommunicatus non vitandus; dummodo sit in statu gratiæ: verum, antequam absolvatur, ea prestare nequit non rogatus.

Ceterum quisque videt quot quantisque conscientiæ angustiis exagitari debeat infelix sacerdos, nisi quamprimum curet se a suo crimine et a censura absolvi. Illud autem erit ei a confessario inculcandum, et vix non ingerendum, ut a complice in tribunali Pœnitentiæ deinceps audiendo in perpetuum abhorreat.

46. — 4. Confessarii, qui sigillum sacramentale directe violare præsumpserint. *Can. 2369 § 1.*

47. Ad præsentem excommunicationem quatuor requiruntur: *a*) Violatio fiat circa *materiam sigilli* sacramentalis; *b*) quam revelet *confessarius*, *c*) imo revelare *praesumat*, *d*) ei quidem *directe*.

1º. *Materia sigilli* sacramentalis sunt directe omnia peccata a pœnitente confessa, sive mortalia, sive venialia, sive mere formalia, sive mere materialia; indirecte sunt omnes circumstantiæ, quas pœnitens ingerat ad peccata sua satius exponenda; reductive sunt et adjuncta in confessione et ex confessione confessario comperta, quorum manifestatio cederet in gravamen pœnitentis vel odiosum redderet sacramentum. Ubi agitur de ipsa obligatione non violandi sigillum, in dubiis favendum est legi: at aliter in re præsenti, utpote pœnali.

2.º Violatio sigilli fiat a *confessario*. Si quis laicus a fideli surdastro sua peccata confitente hæc audiat et per plateas divulget, peccat quidem et graviter, at hac excommunicatione non plectitur.

3.º Necesse est quod confessarius vel unum ex elementis materiæ sigilli revelaverit, imo *revelare praesumpserit*; seu id faciat cum perfecta cognitione et deliberatione: nam quælibet imputabilitatis imminutio sive ex parte intellectus, sive ex parte voluntatis ipsum ab excommunicatione eximeret.

4.º Insuper requiritur quod violatio fiat sigilli per revelationem *directam*; adeo ut simul cum materia sigilli manifestetur sive expresse sive æquivalenter persona pœnitentis. Non ergo tenetur excommunicatione, qui sigillum violet *indirecte*, talibus indiciis, tum materiam sigilli, tum personam pœnitentis designans, ut audientes vel videntes conjicere possint peccatum determinati pœnitentis: hic tamen confessarius obnoxius est pœnis sententiæ ferendæ. Nec ea tenetur qui sigillum violaverit *practice*, utendo notitia confes-

sionis eo usu, qui in gravamen pœnitentis vel in odium sacramenti cedere posset, at absque ullo periculo revelationis peccati et personæ pœnitentis.

48. — **5**. Omnes qui excommunicantur Constitutione Pii X *Vacante Sede Apostolica* 25 dec. 1904, respiciente electionem Summi Pontificis. *Can. 2330.*

49. In ea Constitutione (in fine Codicis *Docum. I*) recensentur (§§ 37, 50, 51, 52, 69, 79, 80, 81 novem delicta, quorum singula plectuntur excommunicatione adeo reservata, ut «a nullo, nec a Majori quidem Pœnitentiario, cujuslibet facultatis vigore, præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit» [14]. Præcipuum ex his (§ 81) est receptio muneris proponendi *Veto* sive *Exclusivam*, ejusdemque *Veto* patefactio. — Quia casus confessariis haud obvii sunt, eorum recensionem et expositionem omittimus [15].

ART. II. — Excommunicationes Apostolicæ Sedi reservatæ speciali modo.

50. Quatuor propria sunt hujus classis: *a*) Ab his excommunicationibus ille solus potest absolvere, qui facultatem ab Apostolica Sede obtinuerit specialem, seu absolvendi a reservatis *speciali modo*. — *b*) Ab his absolvere possunt Cardinales ubique terrarum, etiam in casibus publicis. — *c*) Qui ab his absolutus fuerit in periculo mortis a sacerdote specialis facultatis experte, convalescens non tenetur recurrere; tenetur qui absolutus fuerit in casu urgentiori. — *d*) Si quis ab aliqua ex his censuris sine debita facultate absolvere præsumpserit, incurrit in excommunicationem reservatam Sedi Apostolicæ *simpliciter*: ceterum, si bona fide absolverit ignorans reservationem, absolvit valide, nec ulla obligatione tenetur absolutus [1].

Excommunicationes hujus classis sunt undecim; easque eo ordine proponimus, quo recensentur in Codice. — Excommunicantur:

51. — **1**. Omnes a christiana fide apostatæ, et omnes et singuli hæretici aut schismatici. *Can. 2314 § 1 n. 1, § 2.*

52. Tres reorum classes excommunicantur: *Apostatae* a christiana fide, *haeretici*, *schismatici*. — Itaque:

1.º *Apostatae* sunt qui «post receptum Baptismum a fide christiana totaliter recedunt» [2]: quin necesse sit inquirere utrum ad aliam religionem accesserint; fides autem christiana est ea, quam profitetur Romana Catholica Ecclesia. Certe ab ea recesserunt qui facti sint athei, indifferentistæ theoretici, vel, ut se appellare solent, *liberi cogitatores* «monstra naturæ stupidis

14) Non intelligimus qua ratione in *Indice* Codicis ad v. *Excommunicatio* hæc excommunicatio recenseri potuerit inter *nonnulli* reservatas.
15) De hisce delictis et censuris tractat diserte Cappello *De censuris... Appendix Num. 184-193.*

1) Codex *Can. 2253 n. 3, 2338 § 1, 2247 § 3, 239 § 1 n. 1.*
2) Codex *Can. 1325 § 2.*

insipientiora jumentis »[3] : item, qui se profitentur antireligiosos; imo et qui se dicunt anticlericales aut socialistas, quando constet hæc verba pro ipsis denotare anticatholicismum.

2.º *Haeretici* sunt qui « post receptum Baptismum, nomen retinentes christianum, pertinaciter aliquam ex veritatibus fide divina et catholica credendis denegant aut de ea dubitant »[4]. Qui aliquam veritatem neget, eo quod eam esse ab Ecclesia definitam ignorat, ignorantiâ licet culpabili saltem in causa, hic proprie hæreticus non est, cum desit pertinacia; proinde non subest excommunicationi. Idem dic de eo, qui neget veritatem contentam in deposito revelationis, at non definitam, ut esset B. Mariæ Virginis in cœlum assumptio, vel materialitas ignis in inferno; de eo, qui neget veritatem ab Ecclesia propositam ut fide religiosa tenendam, at non ut contentam in revelatione, ut esset sanctitas Alphonsi M. de Ligorio. Ille hæreticus est, qui, sciens doctrinam ab Ecclesia proponi ut credendam fide divina, neget aut veram, aut revelatam eam esse: imo hæreticus est et ille, qui de ejus veritate aut de ejus revelatione dubitet, sciens rem esse definitive propositam ab Ecclesia: hic enim negat auctoritatem Dei revelantis aut Ecclesiæ proponentis[5].

Verum, ut hic hæreticus excommunicationem incurrat, necesse est quod suam negationem vel suum dubium externe prodiderit; et quidem animo profitendi, non alio, puta petendi consilii. Qui, veritatem sacramenti Eucharistiæ non credens, in via coram SS. Sacramento caput non discooperiat, excommunicationem incurrit, si hæc omissio ex circumstantiis internam negationem prodat; secus, si possit aliis causis adscribi. Qui concionem doctoris protestantis adeat animo externe manifestato illius sectæ adhærendi, si forte ea sibi vera esse persuadeatur, hic hæreticus est et excommunicatus.

Titulo hæreseos dicuntur excommunicationem hodie incurrere, qui « abdita cordium scire vel futuras hominum actiones, quæ soli Deo patent, divinare conati fuerint per tabulas semet moventes, vel mediums, vel crisiacos »[6]. Certe eam incurrunt, qui sunt et se esse profitentur *modernistas*; modernimus enim est « omnium hæreseon conlectus »: item *veteres catholici*. Liberales excommunicationem hanc facile effugiunt *per accidens*. – Qui dici solent *credentes, theosophi, etc.*, facile sunt hæretici: in eo casu excommunicantur, si suam fidem verbis vel factis ostenderint.

Ex Jure novissimo habendus est tamquam hæreticus, et ceu talis hæreticorum pœnis obnoxius qui, cum de hæresi suspectus esset et post secundam inutilem monitionem suspensus *a divinis*, intra duos menses a contracta pœna sese non emendaverit[7]. At forte hæc spectant ad forum externum.

3.º *Schismatici* sunt qui « post receptum Baptismum subesse renuunt Summo Pontifici aut cum membris Ecclesiæ ei subjectis communicare ».

3) Ball. ad Gury *Num. 784, 6*.
4) Codex *Can. cit.* coll. *Can. 1323 § 1.* — Conferantur theologi.
5) Noster *Cursus II. Num. 17-19;* D'Ann. *Summ. II. 8, 29;* Marc *Num. 1914.*
6) D'Ann. *Num. 31;* Noldin *50 a:* modo ad hæresim advertant.
7) Codex *Can. 2315.* Huc refer et *Can. 2316, 2340 § 1.* – Cf. Ferreres *Comp. theol. mor. II. Num. 1236 Nota* (Barcin. 1919); Cerato *Num. 91.*

Qui id faciant errantes in fide, sunt schismatici mixti, h. e., simul hæretici; qui absque errore, sunt schismatici puri: priores excommunicantur ratione hæreseos; posteriores ratione schismatis. Ab excommunicatione non eximitur qui schismaticus fiat ex metu gravi: agitur enim de delicto, quod vergit in contemptum auctoritatis ecclesiasticæ et in publicum animarum damnum.

Sunt et schismatici sensu minus proprio: qui, nempe, subtrahunt se ab obedientia R. Pontificis. Quia enim « ubi est Petrus ibi est Ecclesia », schismatici sunt: quia corpori Ecclesiæ, imo et Apostolicæ Sedi, adhuc se adhærere volunt, dici nequeunt schismatici perfecti. Hi non videntur hoc articulo excommunicari; eo magis quod jure præcedenti excommunicabantur; at non ut sensu proprio schismatici. Aliunde forma «*renuunt* subesse» efficacior est altera « se subtrahunt ».

53. **Quæstiones.** — *Qu. 1.* Quid agendum confessario cum pœnitente, qui aut confiteatur, aut obiter ostendat, se aliquam fidei veritatem negare, vel saltem de ea dubitare?

Resp. Casus est hodie non infrequens in tanta errorum colluvie, quam nostris regionibus liberalismus invexit. Non raro pœnitentes accedunt, qui nisi expresse negent, certe dubitant positive, de animæ immortalitate, de exsistentia alterius vitæ, de pœnarum inferni æternitate, de ipsa divina justitia, de veritate Ecclesiæ catholicæ, de R. Pontificis infallibilitate, de veritate quorumdam sacramentorum, etc. Porro curandum in primis, ut pœnitens a suis erroribus recedat, ac interne credat et se credere profiteatur veritates suis eroribus oppositas, aut saltem generice quidquid credit ac docet sancta mater Ecclesia: dein insistendum, ut de suo peccato doleat ac sincere proponat convenientem sibi in rebus fidei cognitionem procurare.

Quod spectat ad facultatem absolvendi, confessarius quilibet poterit hujusmodi pœnitentem a peccato hæreseos absolvere, quoties aut constet, aut saltem probabile sit eum immunem esse ab excommunicatione: non enim peccatum hæreseos est R. Pontifici reservatum, sed censura huic peccato adnexa. Porro ab excommunicatione immunes sunt, non modo, qui errores illos tenuerint potius materialiter quam formaliter, eo quod non advertebant veritates oppositas sibi ab Ecclesia proponi ut necessario credendas de fide; sed etiam qui, id apprime noscentes, suos errores externe professi non sunt; imo et qui, suos errores externe professi, ignorabant se incurrere pœnam excommunicationis [8]; quorum primum, vel alterum, vel tertium facile continget. « Hæc a confessariis attente consideranda sunt, ut quibusdam hac nostra luctuosa ætate primum conversionis gradum inchoantibus via ad reconciliationem facilior sternatur, neque rigidiores eis imponantur conditiones, priusquam ad absolutionem recipiantur » [9].

Si evidenter constet pœnitentem a censura immunem non esse, videat confessarius num verificetur quæpiam ex iis conditionibus, quibus exstantibus confessarius quilibet potest pœnitentem censuratum absolvere: tunc eum absolvat, suam operam eidem offerens, ut facile implere dein possit

8) Juxta dicta *Num. 8.*
9) Dumas *Num. 978 Qu. 6.* — Cf et *Monit. eccles.* II. P. II. pag. 105.

ea, quæ pœnitenti sic absoluto implenda sunt Practice rarissimus casus erit quo confessarius hujusmodi pœnitentem vere dolentem non possit absolvere. — Ceterum attendatur solutio Qæstionis sequentis.

Qu. 2. Quid, si ad confessarium accedat apostata vel hæreticus certe excommunicatus?

Resp. Dato etiam quod confessarius censeat eum esse in foro sacramentali absolvendum, saltem propter impedimentum recurrendi ad S. Sedem, certe ille adhuc se gerere debet veluti excommunicatum in foro externo et omne scandalum vitare. Via autem regularis et facilior ad absolutionem definitivam hæc est: Curet ut apostata vel hæreticus vel schismaticus suum delictum ad forum externum Ordinarii deferat per voluntariam confessionem, idem Ordinarius (non Vicarius Generalis sine mandato speciali) resipiscentem, prævia abjuratione juridice peracta aliisque servatis de jure servandis, sua auctoritate ordinaria in foro exteriore absolvet, ita vero absolutus potest deinde a peccato absolvi a quolibet confessario in foro conscientiæ: abjuratio vero habetur juridice peracta, cum fit coram ipso Ordinario loci vel ejus delegato et saltem duobus testibus [10].

54. — **2.** Editores librorum apostatarum, hæreticorum et schismaticorum, qui apostasiam, hæresim, schisma propugnant; at opere publici juris facto: item eosdem libros aliosve per apostolicas Litteras nominatim prohibitos defendentes, aut scienter sine debita licentia legentes vel retinentes. *Can. 2318 § 1.*

55. Claritatis causa dicemus primo de objecto hujus excommunicationis, dein de subjecto.

1.° Objectum duplex est. Primum sunt: *a*) *Libri* indeterminate, etiam unus; non folia, diaria, periodica, nisi sint in fasciculos alicujus molis religata [11]; *b*) *apostatarum, hæreticorum, schismaticorum* sensu superius exposito; *c*) qui libri apostasiam, hæresim, schisma *propugnent;* idest, datâ operâ defendant eorumque patrocinium suscipiant; non qui tractent de religione, etsi sint de hæresi suspecti et forte hac ratione damnati. — *d*) In re odiosa non accensentur libris manuscripta, nec epistolæ aut oratiunculæ separatim editæ.

Alterum objectum sunt: *a*) *Alii libri* cujusvis auctoris etiam catholici, aut qui sub anonymo aut pseudonymo edantur; *b*) *prohibiti per apostolicas Litteras*, h. e., auctoritate et nomine R. Pontificis per Bullas, Brevia, Encyclicas: at *c*) prohibiti *nominatim,* h. e., expresso titulo cujusvis libri proprio [12].

2.° Subjectum præ objecto primo *a*) sunt *editores;* qui nempe aut expensis propriis vel alicujus societatis aut gratis librum curant imprimi et publicari: possunt esse ipse auctor, typographus, tertia persona: si sint so-

10) Codex *Can. 2314.* — Formula abjurationis apud *Monit. eccl.* VIII. P. I. 130. — Cf. et S. Off. die 19 febr. a. 1916, apud *Mon. eccl.* XXVIII. 131.

11) Documenta apud Penn. II. pag. 572-580, Palm., apud Ball. *Opus theol.* Vol. VII. pag. 416.

12) Eorum catalogus apud Penn. pag. 117, seqq. — Præcipui sunt: *Augustinus* Jansenii. *Explication des maximes des Saints* Feneloni, opera G. Hermes, *Juris eccl. instit.* et *In Jus eccles.* Nuytz, *Introductio in philos., De libertate scientiæ* et *Athenæum* Frohschammer.

cietas, non videretur incassum cedere excommunicatio, quæ proinde singulos socios afficeret. — *b*) Hanc excommunicationem incurrunt editores, *opere publici juris facto;* cum, scilicet, omnibus prostat, non dum typis imprimitur aut in volumen redigitur: necesse est quod prostet omnibus, sive pretio sive gratis; si est determinatis tantum personis distribuendum, publici juris non est. Manuscripta haud facile juris publici fiunt in se; at ejusmodi fieri possunt photographice aut lithographice.

Præ utroque objecto subjectum duplex est. Primum sunt, qui eos libros *defendant*, sive materialiter ne comburantur, sive formaliter commendando eorum doctrinam, eruditionem, opportunitatem, adeo ut commendatio in approbationem redundet.

Alterum subjectum sunt, qui eos libros *legant* vel *retineant*. *a*) Ille *legit* qui suis oculis perspicit scripta vel impressa, et quæ perspicit intelligit: non legit qui audit legentem, nec qui scripturæ arabicæ prorsus ignarus characteres arabicos in charta miratur. — *b*) Ille legit vel retinet *scienter*, qui scit et factum et jus et pœnam: quare ab hac excommunicatione immunis est, qui legit vel retinet laborans ignorantia etiam crassa aut supina. Ad excommunicationem necesse est quod legens peccet mortaliter, ac proinde legat in materia notabili, qualis non habetur integra pagina, nisi in ea sit ratio prohibitionis cum censura: item quod retinens retineat per tempus notabile; quale non habetur biduum. — *c*) Ille retinet, qui eos libros habet, sive ut suos etiam penes alios, sive ut alienos penes se: et hoc, etsi non legat. — *d*) Pro utrisque ad excommunicationem requiritur quod legant aut retineant *sine debita licentia*, habita aut ab Apostolica Sede aut ab alio facultate concedendi licentiam prædito. Licentia confessarii *per se* nihil prodest.

56. — **3.** Qui ad ordinem sacerdotalem non promoti Missæ celebrationem simulaverint aut sacramentalem confessionem exceperint. *Can. 2322 § 1.*

57. Excommunicantur *a*) qui *ad ordinem sacerdotalem non sint promoti:* non ergo sacerdos, qui censurâ a jure vel ab homine prohibitus Missam celebret, aut ad vitandam consecrationem sacrilegam Missæ celebrationem simulet. — *b*) Illi excommunicantur, si *Missæ celebrationem simulaverint.* Simulatio theologis idem ac fictio [13]; quæ in re nostra significaret omnia quæ Missæ sunt fieri ac recitari, etiam verba consecrationis super panem et vinum, sed absque intentione consecrandi. Porro, cum hæc in casu præsenti impossibila sint, excommunicatur pseudosacerdos, qui Missæ celebrationem ita simulet, ut ab adstantibus censeatur Missam celebrare, licet forte verba consecrationis omittat. — Item *c*) ille pseudosacerdos excommunicatur, qui *confessionem sacramentalem excipiat;* nempe (cum stola vel sine stola, nihil interest) audiat peccata a fideli, qui intendit ea penes hunc putatitium sacerdotem accusare in ordine ad sacramentalem absolutionem: ille pseudosacerdos excommunicatur etiam si sub quocumque prætextu super pœnitentem verba absolutionis non proferat.

13) Noster *Cursus Lib. IV. Num. 45 Qu. 4;* Gén. II. *124.*

58. — **4.** Omnes et singuli cujuscumque status, gradus seu conditionis etiam regalis, episcopalis vel cardinalitiæ fuerint, a legibus, decretis, mandatis, R. Pontificis pro tempore exsistentis ad Universale Concilium appellantes. *2332.*

59. Excommunicantur *appellantes*. Porro *a* appellatio est « provocatio a judice inferiore ad superiorem » [14]: quapropter appellatio præsentis articuli continet veram violationem supremi juris primatus Romano Pontifici ex divina voluntate collati [15]. — *b*) Excommunicantur *omnes* et *singuli*: hæc intelligenda de personis physicis: nam personæ morales in eodem Canone plectuntur interdicto. — *c*) Appellatio fieri debet *ad Universale Concilium*; non ad futurum Pontificem, nec a Pontifice male informato ad Pontificem melius informandum. — *d*) Hac censura tenentur omnes, etiam Reges, Episcopi, Cardinales.

60. — **5.** Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quælibet a Sede Apostolica vel ab ejusdem Legatis profecta, eorumve promulgationem vel exsecutionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa, sive eos ad quos pertinent litteræ vel acta, sive alios lædentes vel perterrefacientes. *Can. 2333.*

61. 1.º Excommunicantur: *a*) *Recurrentes*, sive personaliter sive per scripta sive per interpositas personas; *b*) *ad laicam potestatem*, idest ad reges, ad ministros, ad præfectos, ad judices, etc.; non qui ad syndicos: recurrant vero *c*) ad impediendas *litteras* vel *acta* quælibet profecta a Sede Apostolica, h. est, a R. Pontifice vel ejusdem auctoritate a Romanis Congregationibus, vel quæ datæ sint a Legatis S. Sedis ad munus ordinarium penes Principes. — *d*) Necesse est quod recursus fiat *ad impediendum* ne prædictæ litteræ vel acta suum sortiantur effectum: utrum excommunicentur recurrentes frustra, disputatur [16].

2.º Excommunicantur: *a*) Qui harum litterarum vel actorum prohibeant *promulgationem* juxta formam consuetam aut *exsecutionem*; *b*) hanc vero prohibeant, interventum publicæ auctoritatis impetrando; *c*) et hoc, sive *directe* agendo penes personas hac auctoritate præditas, sive *indirecte* penes præcedentium consanguineos, amicos, superiores, officiales; prohiberet ille, qui agat ne Episcopo vel parocho electo regium *Placet* concedatur. Utrum prohibentes excommunicentur ratione prohibitionis, h. e., etsi prohibitio frustra cedat, « auctores inter se digladiantur » [17]; quod pro confessariorum praxi satis est.

3.º Excommunicantur: *a*) Qui *lædant*, h. e., in bonis corporis damnificent; vel *perterrefaciant*, h. e., incusso gravissimo, non mere gravi, metu

14) Codex *Can. 1879.*
15) Concilium Vatic. *Sess. IV. Cap. 3, 4.*
16) D'Ann. *In Constit. «Apost. Sedis» Num. 76;* Bucc. *22;* Lehmk. *933.*
17) Pennacchi pag. 288. — Cf. et Lehmk. *loc cit.*

terreant: *b*) id vero faciant, sive *contra personas quarum eæ Litteræ vel acta* intersunt, sive *contra alios*, ex. gr., patrocinatores, exsecutores, consanguineos. — Effectu impediendi non secuto, juxta quosdam excommunicantur lædentes, juxta alios tum lædentes tum perterrefacientes [18].

62. — **6**. Qui leges, mandata vel decreta contra libertatem aut jura Ecclesiæ edunt; item qui impediunt directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticæ, sive interni sive externi fori, ad hoc recurrentes ad quamlibet laicalem potestatem. *Can. 2334.*

63. Duplex hujus excommunicationis subjectum.

1.° *a*) Qui *edunt* leges, sunt legislatores, seu supremæ potestates, quarum est condere ordinationes natura sua perpetuo duraturas; ejusmodi sunt reges; item in regnis constitutionalibus deputati ac senatores qui legibus suffragati sunt; at ante promulgationem non habetur edita lex. — *b*) Qui *edunt mandata* vel *decreta*, sunt auctoritates inferiores; puta ministri, præfecti, syndici, etc. — *c*) Hi omnes excommunicantur, si edant leges aut mandata vel decreta contra libertatem aut jura Ecclesiæ. Ejusmodi sunt, quæ vetent Ecclesiam pro sua voluntate eligere pastores, clericos ordinare, ordines religiosos instituere, publicas supplicationes habere, bona temporalia acquirere et administrare, etc. [19].

2.° Illi *a*) *impediunt*, qui auctoritate sive publica sive privata, aut vi vel metu, faciunt ut alter invitus cesset ab agendo; et *impediunt*, si effectum consequantur. — *b*) Quid sit impedire *directe* vel *indirecte*, jam vidimus. — *c*) Excommunicantur impedientes *exercitium jurisdictionis* (non ordinis), sive *interni fori*, quæ spectat ad regendos singulos, sive *externi*, quæ spectat ad regendam societatem, prout est societas; et hoc, sive ea jurisdictio sit ordinaria sive delegata, contentiosa vel judiciaria. Ita excommunicantur qui impediant quominus Episcopus sacerdotem in officio constituat, ne parochus matrimonio adsistat, ne sacerdos ad moribundum accedat [20]. — Verum *d*) necesse est quod hoc impedimentum ponatur per recursum ad *laicalem potestatem;* h. e., ad ministros, ad præfectos, ad judices: certe non excommunicantur, qui aliis mediis impediant, promissionibus etiam fictis, vi vel metu.

64. — **7**. Qui contra præscriptum Canonis 120 ausi fuerint ad judicem laicum trahere aliquem ex S. R. E. Cardinalibus vel Legatis Sedis Apostolicæ, vel Officialibus majoribus Romanæ Curiæ ob negotia ad eorum munus pertinentia, vel Ordinarium proprium. *Can. 2341.*

65. Canon citatus statuit: « Patres Cardinales, Legati Sedis Apostolicæ, Episcopi etiam titulares,... Officiales majores Romanæ Curiæ ob negotia

18) Cf. Penn. 292; Bucc. *loc. cit;* D'Ann. *Summ. I. 390.*
19) De juribus Ecclesiæ plura et recte Cerato *Num. 96 d.*
20) Cf. D'Ann. *In Const. « Ap. Sedis » Num. 58, 12;* Zanin. *Theol. mor.* I. *496 IV. 7.*

ad ipsorum munus pertinentia, apud judicem laicum conveniri nequeunt sine venia Sedis Apostolicæ.

Excommunicantur qui *trahunt* aliquem. — Ita, sublata modo omni controversia, *a*) non excommunicantur, qui quempiam ex privilegiatis ad judicem laicum vocent tamquam testem: necesse est quod ipsum ceu reum conveniant. — *b*) Excommunicantur, qui, nedum trahant, sed trahere *ausi fuerint*, h. e., cum plena ac perfecta imputabilitate, nec metu gravi compulsi. — *c*) Judex *laicus* est magistratus pro tribunali jus dicens auctoritate civili, in causa sive contentiosa sive criminali. Judex *conciliator* (in Italia), si utens jurisdictione contentiosa, quam a civili habet auctoritate, quempiam ad suum tribunal per citationem juridicam vocet, hic vere et proprie judicem agit: hinc qui ad hunc trahit, ad *judicem* trahit. E contra, si ille utens jurisdictione voluntaria quempiam ad se vocet per meram notificationem (avviso), ita ut hic comparere non teneatur, qui personam ecclesiasticam ad hunc deferat, ut hic partes litigantes inter se conciliet, hic non ad judicem trahit [21]. — *d*) Quinam sint *Cardinales*, res obvia. — *e*) *Legati* sunt, qui a R. Pontifice stabili legatione mittuntur cum titulo Nuntii vel Internuntii, ut relationes foveant inter Sedem Apostolicam et civilia gubernia. Hisce accensendi videntur qui mittuntur cum titulo *Delegati Apostolici*; qui habent ut ad munus vigilent in Ecclesiarum statum et Romanum Pontificem de eodem certiorem faciant; præter alias facultates delegatas ipsis a Sancta Sede commissas [22]. — *f*) *Officiales majores* R. Curiæ sunt qui, præter Cardinales, eliguntur absque concursu a Summo Pontifice et actis officialibus subscribere solent aut possunt. Hi sunt, v. gr., Secretarii, Subsecretarii, Adsessores, Substituti, Regentes, Commissarius S. Officii, Sub-Datarius, Præfectus Datariæ, Auditor generalis R. Cameræ Apostolicæ: alii non videntur Officialibus majoribus accensendi, licet a Summo Pontifice eligantur, v., gr. Auditores S. Rotæ, etc. Finis censuræ hic est, ne indirecte ipsa S. Sedes in jus trahatur. — *g*) Quoad hos officiales tantum necesse est ad excommunicationem quod quis ad judicem laicum eos trahere ausus fuerit *ob negotia ad eorum munus pertinentia*, non ob ea quæ spectant ad personam individuam vel alia. — *h*) *Ordinarius proprius* alicujus est ille, qui super ipsum jurisdictione potitur in utroque foro: Episcopus, Vicarius generalis, vel, Sede vacante, Vicarius Capitularis.

66. — **8.** Qui violentas manus injecerint in personam S. R. E. Cardinalis vel Legati R. Pontificis, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi etiam titularis tantum. *Can. 2323 § 2, 3.*

67. Quid sit *manus injicere* alibi vidimus. Quoad personas hoc privilegio Canonis munitas, res explicatione non indiget.

67. — **9.** Usurpantes vel detinentes per se vel per alios bona aut jura ad Ecclesiam Romanam pertinentia. *Can. 2345.*

21) Cf. *Civ. catt.* 1917 I. pag. 719 sequ.; Cerato *Num. 80 d;* Cappello pag. 87 *Nota 1.*
22) Codex *Can. 267 § 2.*

69. *a)* Ille *usurpat*, qui rem a domino occupat, quasi ad se pertinentem. Hinc ad usurpandum necesse est, quod quis rem *occupet* de facto; eam occupet *a domino*, non ab alio qui utcumque eam tenebat, etiam injuste, ac eam occupet, non ut eam suam faciat ut fur, sed quasi *ad se pertinentem*, contendens se ad eam occupandam jus habere. Hinc certe excommunicantur, qui id faciant publica prædita auctoritate; juxta quosdam, etiam privati, si id faciant freti legibus civilibus et publica auctoritate [23]. — *b*) Ille *detinet*, qui rem usurpatam quasi suam tenet ac possidet, impediendo, si opus sit, ne dominus eam recuperare valeat: detentio fieri potest *per se* aut *per alios*, puta per locumtenentem, repræsentantes, milites, etc.

Objectum usurpationis debent esse *bona et jura Romanæ Ecclesiæ* certe temporalia. Hæc censura tueri intendit, non solum quæ modo sunt bona et jura a Romana Ecclesia possessa, sed et ea quorum dominium legitimum conservat ac propugnat, licet ab aliis usurpata fuerint ac detineantur.

70. — **10.** Omnes fabricatores vel falsarii litterarum, decretorum vel rescriptorum Sedis Apostolicæ; nec non iisdem litteris, decretis vel rescriptis scienter utentes. *Can. 2360.*

71. 1.º Illi sunt *fabricatores*, qui condunt ex novo; illi sunt *falsarii*, qui documentum exsistens dolo malo immutant, aliquid essentiale variando, vel delendo vel addendo. Commentatores præcedentes ad *falsum* exigebant quod mutatio fieret in damnum alterius, quod proprie requiritur ad *crimen falsi*. Modo videretur ad censuram id non requiri, præsertim ex collatione cum altera parte Canonis præsentis. — Objectum hujus censuræ latissimum est: scilicet, *Litteræ Apostolicæ* etiam in forma Brevis, *decreta* et *rescripta*, sive R. Pontificis sive sacrarum Congregationum aut Officiorum Curiæ Romanæ.

2.º Illi prædictis documentis *utuntur*, qui ea in proprium commodum seu utilitatem exsequi curant et obtinent, sive gratiam concernant, sive etiam justitiam. Necesse est quod eis utantur *scienter;* ac proinde ipsos præsenti eximit excommunicatione ignorantia etiam crassa vel supina, minime vero affectata.

72. — **11.** Qui per seipsos vel per alios confessarium de sollicitationis crimine apud Superiores falso denuntiaverint. *Can. 2363.*

73. Crimen *falsæ denuntiationis* olim reservatum erat ratione sui (absque censura) R. Pontifici *specialissimo modo*: nunc et peccatum reservatum est, et censura: illud *simpliciter* [24]; hæc *speciali modo*.

Tum de obligatione pœnitentis denuntiandi confessarium sollicitantem, tum de crimine falsæ denuntiationis, heic non agimus [25]. Quoad falsam de-

23) Cf. Bucc. *Num. 29;* D'Ann. *91, 32;* Ball. *435*. Contra Penn. pag 364. — De mandantibus et cooperantibus vide dicta *Num. 8*.

24) Codex *Can. 894*: unicum esse dicitur reservatum ratione sui. — Quidam volunt reservatum esse *specialissimo modo* ex *Documento V* (*Rason y fè* 1918 pag. 384). At ubi ratio habenda sit documentorum, id Codex indicat expresse. — Cf. *Can. 884, 904*.

25) Agimus *Cursus theol. mor. Lib. IV. Num. 379-384*.

nuntiationem, advertimus ad reservationem requiri quod ea facta sit penes Ordinarium loci vel ad S. Congregationem S. Officii [26], ac servata forma canonica [27].

Reus hujus criminis « a censura nequit ullo in casu absolvi, nisi falsam denuntiationem formaliter retractaverit, et damna, si qua inde secuta sint, pro viribus reparaverit » [28].

ART. III. Excommunicationes Apostolicæ Sedi reservatæ simpliciter.

74. Excommunicationibus hujus seriei hæc propria sunt: *a*) Regulariter ab his absolvere possunt qui facultatem absolvendi a censuris a S. Sede impetraverint sub forma generali, et omnes confessarii tempore pro quo facultas generalis concessa fuerit. — *b*) Si quis ab his absolutus fuerit in periculo mortis a simplici confessario, tenetur utique servare de jure servanda, at non tenetur recurrere: tenetur qui absolutus fuerit in casu urgentiori. — *c*) In casibus occultis potest has censuras remittere Ordinarius per se vel per alium, vi Canonis 2237 § 2. — *d*) Ab his, etiam in casibus publicis, absolvere possunt Cardinales ubique terrarum.

Excommunicationes istæ tresdecim sunt. — Eis plectuntur:

75. — **1.** Quæstum facientes ex indulgentiis. *Can. 2327.*

76. Illi *quæstum faciunt* ex indulgentiis, qui indulgentias concedunt aut publicant vel publicare faciunt, sive fictas, sive etiam veras: hoc autem, non ad bonum animarum fidelium viventium aut defunctorum, sed ad captandum lucrum. Ad excommunicationem requiri dicitur quod realiter lucrum captent; at *quæstus* haberi posse videtur etiam sine reali lucro.

77. — **2.** Nomen dantes sectæ massonicæ, aliisve ejusdem generis associationibus, quæ contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur. *Can. 2335.*

78. *a*) Excommunicantur nomen dantes *sectæ massonicae*; celebri, nempe, societati institutæ circa initia sæculi XVIII in Anglia ac brevi per ceteras nationes diffusæ, ac sæpe a RR. Pontificibus damnatæ [1]. — *b*) Item excommunicantur nomen dantes *aliis sectis ejusdem generis,* quocumque nomine censeantur, quæ ex fine proprio contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur. Porro ejusmodi habentur: societas *Carbonaria,* quam primus damnavit Pius VII anno 1821; societas *Fenianorum;* item societates *internationalisticae, nihilisticae, anarchicae.* — *c)* Ad censuram necesse est, quod quis nomen societati dederit conscius finis ejusdem et censuræ: at hujus ignorantia crassa non excusat.

26) Codex *Can. 904.*
27) *Instruct.* S. Off. 20 jul. 1890, 6 aug. 1897 apud *Mon. eccles.* VII. P. I. 77, X. P. I. 124. Cf. etiam Bucc. *In Const.* « *Sacram. Pœnit.* » post *Num. 47,* ubi habentur formæ denuntiandi juridice.
28) Codex *Can. 2363.* — Cf. Cerato *Num. 101 9;* Cappello *Num. 103.*
1) Cf. nostras *Institutiones Historiæ eccles.* III. pag. 277 (Ed. 2).

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

Utrum hisce societatibus accensendæ sint societates *socialisticae* et *communisticae*, quæ certe prohibitæ sunt et *sub gravi*, disputantur [2]. Itaque practice confessarius non debet quempiam ex his societatibus resipiscentem ceu excommunicatum tractare; item nec eos, qui resipiscant ex societatibus recentibus, certe massonismum olentibus; ut sunt *Lega di insegnamento, Società Dante Alighieri, Camera del lavoro, Umanitaria, Fascio democratico* et similes. Huic censuræ obnoxiæ sunt societates *crematoriae*, quæ societatis massonicæ filiæ sint [3].

Illi, qui fide satis bona nomen dederunt, vix ac noverint se nomen dedisse societati sub pœna excommunicationis prohibitæ, debent suum nomen retractare, et quidem quamprimum et *sub gravi:* nec regulariter absolvi debent, antequam id præstiterint [4]. Verum, si id præstare timore gravissimorum malorum impediantur, sub quibusdam cautelis a S. Sede determinatis absolvi possunt [5]: non enim innodantur censura; saltem quousque nullo novo actu se adscriptos esse profiteantur.

79. **3.** Absolvere præsumentes sine debita facultate ab excomunicatione latæ sententiæ *specialissimo* vel *speciali modo* Sedi Apostolicæ reservata. *Can. 2338 § 1.*

80. *a*) Objectum hujus excommunicationis sunt excommunicationes seriei primæ et secundæ: ab his enim nemo potest quempiam absolvere, nisi hic sit in periculo mortis, aut in necessitate habendi statim absolutionem, aut ei durum sit diu manere in peccato mortali; quibus in casibus confessarius quilibet potest excommunicatum absolvere, servatis iis quæ servanda esse diximus. — *b*) Illi hic excommunicantur, qui extra prædictos casus sine debita facultate quempiam absolvere *praesumant;* non ergo ille, cui faveat « quælibet imputabilitatis imminutio, sive ex parte intellectus, sive ex parte voluntatis »; nominatim qui laboraverit ignorantia crassa vel supina, sive legis, sive solius pœnæ.

81. — **4.** Impendentes quodvis auxilium vel favorem excommunicato vitando in delicto, propter quod excommunicatus fuit; itemque clerici scienter et sponte cum eodem in divinis communicantes et ipsum in divinis officiis recipientes. *Can. 2338 § 1.*

82. 1.° Excommunicantur *impendentes. a*) Delictum, propter quod alter excommunicatus fuit, est delictum jam patratum: quare auxilium vel favor impendi debet illi, non in perpetratione criminis, sed in contumacia, ne ab ea vel a crimine habente tractum successivum recedat. — *b*) Excommunicantur impendentes *quodvis auxilium* vel *favorem;* auxilium physicum, vel morale, exhortando ad pertinaciam, aut favorem causam ipsius peorando penes dominum qui eum vellet dimittere, etc. — *c*) Hæc vero impen-

2) D'Ann. *In Const.* « *Apost. Sedis* » *Mum. 117, 5*; Palm. *451;* Noldin *74.*
3) S. Inqu. 19 maji a. 1886, apud *Monit. eccles.* IV. P. II. pag. 129.
4) S. Inqu. 5 julii a. 1837, apud Penn. pag. 623 seqq.
5) Lehmk. *Num. 950* et *Casus 1051-57;* Dumas *Num. 1000, sequ.*

tantur *excommunicato vitando;* illi nempe, qui manus violentas in personam R. Pontificis injecerat, aut fuerat nominatim a Sede Apostolica excommunicantus excommunicatione publice denuntiata cum expressa declaratione ipsum vitari debere.

2.º Excommunicantur *clerici... a)* Intelliguntur clerici *in sacris;* non Episcopi, neque clerici in minoribus; *b)* qui communicent in *divinis;* h. e., in functionibus potestatis ordinis, quæ de instituto Christi vel Ecclesiæ ad divinum cultum ordinantur et a solis clericis fieri queunt [7]; dummodo *c)* communicent *scienter* et *sponte*, h. e., exclusa quavis imputabilitatis imminutione, sive ex parte intellectus sive ex parte voluntatis.

Communicatio in hoc est, quod clerici excommunicatum vitandum recipiant ad assistentiam activam, quæ aliquam secumferat participationem in celebrandis divinis officiis; seu admittant ad obeunda illa officia, quæ clerici obeunt tamquam Ecclesiæ ministri; puta, si rector ecclesiæ ad Missam in sua ecclesia celebrandam admittat sacerdotem excommunicatum. Hinc uterque clericus esse debet, tum recipiens, tum receptus. Proinde heic non excommunicatur clericus, qui clericum vel laicum excommunicatum vitandum non repellat a Missa in sua ecclesia audienda; licet ipsum repellere possit et debeat: proprie enim non recipit, sed omittit repelliere, et non a participatione in divinis officiis celebrandis [8].

83. — **5.** Qui contra præscriptum Canonis 120 ausi fuerint ad judicem laicum trahere Episcopum non proprium etiam mere titularem, aut Abbatem vel aliquem Prælatum *nullius*, vel aliquem ex majoribus religionum juris pontificii Superioribus. *Can. 2341.*

84. Quid sit quempiam ad judicem laicum trahere, jam vidimus. Personæ trahendæ sunt: *a) Episcopus non proprius etiam mere titularis;* nam trahens Episcopum proprium punitur excommunicatione reservata *speciali modo. b) Abbas* vel *Praelatus nullius* (Diœcesis), qui præsit territorio proprio separato ab omni Diœcesi, de quo Canon 319. *c) Superiores majores religionum juris pontificii* videntur intelligendi esse tantum *Superiores supremi*, non omnes *majores.* Dum enim ex emendationibus Codicis inductis decreto Secretariæ Status 17 octobris a. 1917 [9], illi tantum, vi Canonis 120, et non omnes hi, prohibeantur apud judicem laicum sine venia Apostolicæ Sedis conveniri, pronum est deducere eamdem emendationem extendendam quoque esse ad Canonem præsentem [10]: secus enim termini Canonis punientis latius paterent, quam termini Canonis prohibentis. Porro Superiores *supremi* sunt Abbas Primas, Abbas superior Congregationis monasticæ, supremus religionis Moderator [11]; minime vero Abbas monasterii sui juris,

6) Codex *Can. 2258* § *2*, et *2343* § *1 n. 1.*
7) Codex *Can. 2256 n. 1.*
8) D'Ann. *In Const. «Apost. Sedis» Num. 152*; Gén. *605*; Noldin *89.*
9) Apud *Acta Apostolicæ Sedis* Vol. IX. pag. 557. (Romæ 1917).
10) Vox « Moderator » utriusque generis est.
11) Cf. *Monit. eccles.* Vol. XXX. pag. 273 *Nota 1.*

Superior provincialis, horumque vicarii aliique ad instar provincialium potestatem habentes [12]. Religiones juris pontificii eæ sunt, quæ approbationem, vel saltem laudis decretum, ab Apostolica Sede consecutæ sunt.

85. — **6.** Clausuram monialium violantes, cujuscumque generis aut conditionis vel sexus sint, in earum monasteria sine legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes vel admittentes *Can. 2342 n. 1.*

86. Notionem clausuræ ex alibi dictis supponimus. Excommunicatione præsenti duæ personarum classes plectuntur: *violantes* clausuram *ingrediendo*, eos *introducentes* vel *admittentes*.

1.° Excommunicantur *ingredientes*. — *a*) *Clausura* intelligitur papalis, qua necessario gaudent monasteria monialium sensu proprio, seu votorum solemnium [13]. — *b*) Personæ huic censuræ obnoxiæ sunt *cujuscumque generis, conditionis, sexus*: comprehenduntur Episcopi et Prælati ingredientes absque causa legitima; item feminæ: minime Cardinales, nec « qui supremum actu tenent populorum principatum eorumque uxores cum comitatu » [14]: impuberes tenentur prohibitione ingrediendi, non excommunicatione [15]. — *c*) Ad excommunicationem necesse est *ingredi* in monasterium; h. e., intus ire intra septa, quibus est signata clausura materialis; ac demum *d*) ingredi sine *licentia*, quæ *legitima* sit, tum ex parte personæ concedentis, tum ex parte causæ.

In monasteria monialium licite ingreditur Episcopus; tum propter necessitates spirituales, puta ad confirmandam monialem vel puellam graviter infirmam; tum ad visitationem canonicam, quam peragere debet quinto quoque anno, ac certe potest quoties necessarium judicaverit. Confessarius ordinarius ingredi potest, tum ad præbenda sacramenta exsistentibus in periculo mortis eisque in extremis adsistendi, tum ut infirmarum confessiones audiat pro more, eisque SS. Eucharistiam præbeat etiam quotidie: confessarius extraordinarius, item et peculiaris ad hoc officium approbatus, ingredi potest, si ab aliqua moniali infirma advocetur; at cavendum ab abusibus. Pro necessitatibus corporalibus et materialibus « Antistitæ est, adhibitis debitis cautelis, ingressum permittere medicis, chirurgis, aliisque quorum opera sit necessaria, impetrata prius saltem habituali approbatione ab Ordinario loci; si vero necessitas urgeat nec tempus suppetat approbationem petendi, hæc jure præsumitur » [16].

Qui licite propter necessitatem ingressus sit, ea cessante mox egredi tenetur, et quidem *sub gravi*: at, si egressum differat etiam per tempus sufficiens ad peccandum mortaliter (dicunt: ultra quadrantem), non irretitur excommunicatione, quæ lata est contra violantes *ingrediendo*.

12) Hi omnes sunt Superiores *majores*. Codex *Can. 488 n. 8.*
13) Nostrum *Cursus theol. mor. Lib. III. Num. 367 2.*
14) Codex *Can. 2227 § 2, 600 n. 3.*
15) Codex *Can. 2230.*
16) Codex *Can. 600 n 4.* — De clausura ejusque sanctionibus, Fanfani *De jure religiosorum. Num. 237-248.*

2.° Excommunicantur: *a*) *Introducentes;* h. e., illi, qui ab extra legitime ingredientes secum ducunt aliquem ingredientem sine licentia, ac proinde obnoxium prohibitioni. — *b*) Excommunicantur *admittentes;* h. e., Antistita, janitrix, vel aliæ moniales præfectæ, quæ januam aperiant vel aperiri jubeant alicui ingredienti sine licentia, ac ideo obnoxio excommunicationi. — *c*) Qui introducant impuberem, hanc excommunicationem contrahunt: cum enim impuberes dicantur a pœnis *excusari*, hoc indicat eos quoque lege prohibitionis teneri. Non tenentur hac lege pueri et puellæ nondum septennes [17]: ergo nec excommunicatione tenentur qui eos vel eas introducant vel admittant; licet admittentes peccent [18].

87. — **7.** Mulieres violantes regularium virorum clausuram; et Superiores aliique, quicumque ii sint, eas cujuscumque ætatis introducentes vel admittentes. *Can. 2342 n. 2.*

88. 1.° Excommunicantur: *a*) *Mulieres*, h. est, feminæ puberes. Quamvis enim a clausura regularium excludendæ sint mulieres cujusvis ætatis (Can. 598 § *1*), tamen impuberes a pœnis latæ sententiæ excusantur. At uxores eorum, qui supremum actu tenent principatum, cum comitatu, nec tenentur lege prohibente ab ingressu. — *b*) Necesse est quod clausuram *regularium* (in sensu proprio) violent toto moraliter corpore intra septa clausuræ *ingrediendo;* ingrediantur vero sine legitima licentia, danda immediate aut mediate a S. Sede, cum agatur de clausura papali.

2.° Excommunicantur *introducentes* sensu jam exposito, et *admittentes*, sive hi Superiores sint, sive non. Nec modo ratio habenda esse videtur ætatis mulieris introductæ vel admissæ, ut antea plures censebant. Jus enim novissimum habet clausulam « cujuscumque ætatis », quam non habebat Constitutio *Apostolicæ Sedis.*

89. — **8.** Moniales e clausura illegitime exeuntes contra præscriptum Canonis 601. *Can. 2342 n. 3.*

90. Canon hic citatus statuit: « Nemini monialium liceat post professionem exire e monasterio etiam ad breve tempus, quovis prætextu, sine speciali Sanctæ Sedis indulto, excepto casu imminentis periculi mortis vel alius gravissimi mali. Hoc periculum, si tempus suppetat, scripto recognoscendum est a loci Ordinario ».

a) *Moniales* sunt « religiosæ votorum solemnium »; quæ, nempe, in ordine religioso vota solemnia nuncupaverint. Quare præsenti excommunicatione certe tenentur, quæ post triennium votorum simplicium solemnem professionem emiserunt. De iis, quæ adhuc simplicibus tenentur, negandum esse videtur; licet enim ordo sit votorum solemnium, professæ pro eo triennio non sunt proprie moniales, nec proprie religiosæ: cum eorum vota modo perpetua non sint, ac proinde ea stabilitas desideretur quæ spectat ad

17) Codex *Can. 12.*
18) Codex *Can. 600.*

naturam status religiosi [19]. — *b*) Ad excommunicationem necesse est quod monasterio *exeant;* h. e., septis clausuræ toto moraliter corpore egrediantur, etiam brevissimo tempore: num exeant quæ super tectum ascendunt, disputatur [20]. — *c*) Necesse est quod exeant *illegitime,* h. e., contra tenorem Canonis allati. Porro hic, præter speciale S. Sedis indultum, admittit ceu causam legitimam « casum imminentis periculi mortis vel alius gravissimi mali ». Periculum mortis imminere potest ex incendio aut ruina monasterii, vel ex repentina inundatione, vel ex incursione anticlericalium aut latronum. Periculum alius gravissimi mali potest provenire ex lepra, epidemia, vel alio morbo contagioso, qui pro ceterarum salute exigat monialem eo laborantem e monasterio educi [21]. Num causa legitima exeundi sit cura monialis infirmæ quæ in monasterio præstari nequit, forte dubitandum erit; at certe talis esse videtur necessitas curandi in nosocomio monialem mente alienatam; forte etiam eam, quæ sit in necessitate urgentis operationis chirurgicæ. Pro hisce casibus ad Ordinarium recurratur, cui procul dubio licebit in dubio benignitati potius indulgere quam severitati.

Monialis, quæ legitime egressa dein suo tempore non regrediatur, peccat; et quidem graviter, si extra maneat per tempus notabile, quale dicunt esse unam vel alteram diem [22]: at ab excommunicatione immunis est.

91. — **9.** Si quis bona ecclesiastica cujuslibet generis, sive mobilia sive immobilia, sive corporalia sive incorporalia, per se vel per alios in proprios usus convertere et usurpare praesumpserit, aut impedire ne eorumdem fructus seu reditus ab iis, ad quos de jure pertinent, percipiantur, excommunicationi tamdiu subjaceat, quamdiu bona ipsa integre restituerit, praedictum impedimentum removerit, ac deinde a Sede Apostolica absolutionem impetraverit. *Can. 2346.*

92. Canone isto nonnihil immutata fuit præscriptio Concilii Tridentini.

Itaque: 1.° Objectum hujus excommunicationis sunt: *a*) Quaelibet *bona ecclesiastica cujuslibet generis*: scilicet, «bona temporalia, sive corporalia tum immobilia tum mobilia, sive incorporalia, quæ vel ad Ecclesiam universam et ad Apostolicam Sedem, vel ad aliam in Ecclesia personam moralem pertineant»: inter hæc sunt bona «sacra, quæ consecratione vel benedictione ad divinum cultum destinata sunt; et pretiosa, quibus notabilis valor sit, artis vel historiæ vel materiæ causa» [23]. Bona *a*) temporalia corporalia essent ager, domus, pecunia; *b*) bona incorporalia servitus activa, jus hæreditatis, credita, privilegia; *c*) bona sacra calix, pyxis; *d*) bona pretiosa velum artisticum, vasculum in catacumbis repertum, ostensorium ex argento deaurato et gemmis. Verum modo comprehenduntur etiam bona non pretiosa; cum

19) Id colligendum videtur ex *Can. 487, 488 n. 7, 574.* — Ceterum lege clausuræ tenentur, nedum professæ triennio votorum simplicium, sed et adspirantes dum postulatum peragunt Codex *Can. 540 § 3.* Ergo certe tenentur et novitiæ, licet de iis nihil in jure caveatur.

20) Scavini Vol. IV *App. 53 Casus 24;* D'Ann. *Summ.* III. 228, 17.

21) Tractant Penn, pag. 747-761; Genn. *Cons. canon. XLIX.*

22) S. Ligorius *Lib. VII. Num. 229.*

23) Codex *Can. 1497.*

dicantur bona *cujuscumque generis:* materia certe debet esse gravis. *e*) Subjectum proprietatis, præter Ecclesiam universam et Apostolicam Sedem, possent esse Ecclesiae particulares, beneficia sæcularia et regularia, seminaria, monasteria, piæ fundationes, confraternitates et alia quae sint sub Ecclesiæ administratione [24].

2º Subjectum excommunicationis sunt: *a*) Qui hujusmodi bona in proprios usus *convertere* et *usurpare praesumpserit:* qui scilicet, sive opera, sive mediante opera alius, ea bona sibi occupent et in suos usus convertant, non quasi rapina aut dolo vel furto sublata, sed veluti suo jure, tamquam ad se pertinentia, hac occupatione aut conversione jus Ecclesia super ea bona saltem implicite negantes. — *b*) Qui *praesumpserit impedire* ne eorumdem bonorum fructus seu reditus ab iis, ad quos de jure pertinent, percipiantur. Comprehendi heic videntur, qui sine legitima licentia conducant fundos ecclesiasticos a gubernio usurpatos; dummodo conducere *praesumant* ac praetendant uti jure suo. — *c*) Quid importet vox *praesumpserint* jam vidimus.

3º Utrique subjecto propriæ incumbunt obligationes: prior bona ipsa integre restituat; alter prædictum impedimentum removeat: hisce tantum præstitis, impetrare possunt a Sede Apostolica absolutionem, vel in periculo mortis et in casibus urgentioribus eam habere ab Ordinario vel a confessario. — Quid, si hæc præstari nequeant? Exstant benignæ S. Sedis dispositiones et concessiones, quarum vi compositiones indulgentur ac Episcopis amplissimæ conceduntur facultates [25]. Confessarius itaque ordinarie rem deferat ad Episcopum: ab infirmo moribundo, qui non possit facere compositionem, si adire nequit Episcopum, regulariter exiget ut eam heredibus imponat, vel serio promittat se eam initurum, si convaluerit, remoto scandalo: at prima sacerdotis cura erit salus animæ.

93. — **10.** Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes; vel quamlibet operam aut favorem præbentes; nec non de industria spectantes illudque permittentes, vel quantum in ipsis est non prohibentes, cujuscumque dignitatis sint. *Can. 2351.*

94. Excommunicantur principaliter *perpetrantes, provocantes, acceptantes*: ceteri accessorie, ratione cooperationis.

1.º Duellum definitur «singulare certamen lethalibus armis ex condicto susceptum». Certare debet unus contra unum, armis naturâ suâ valentibus mortem inferre, et ex conventione de loco, tempore et armis. — *a*) Itaque excommunicationem hanc ipso facto incurrunt *perpetrantes*: h. e., qui duellum committunt, sive solemniter cum patrinis, etc., sive privatim. — *b*) Item eam incurrunt *provocantes* simpliciter, aut simpliciter *acceptantes*; et quidem etsi duellum ex quocumque impedimento non fiat.

2.º Accessorie excommunicantur: *a*) *Qui quamlibet operam praebeant duel-*

24) Codex *Can. 99, 100, 707, 1544.* — Cf. Rivet *Instit. Juris eccl. priv.* II. *Num. 1.*
25) Gennari *Cons. mor. II-IX, Cons. can. VIII, Quest. mor. Num. 38;* nostrum *Cursus Lib. II. Num. 316-318.* Plura habet Zanin. 525-527.

lo; ex. gr., patrini, testes, qui litteras provocatorias scribant vel scienter deferant; item mandantes, consulentes: brevi omnes, per quos fit ut duellum facilius vel tutius committatur; hinc et medici, qui ex condictio cum duellantibus adsistant; imo et confessarii, qui, item ex condictio, non longe absint suum ministraium duellantibus præbituri, si opus sit [26]. Verum omnes hi excommunicantur effectu secuto; qui, ex interpretatione satis communi, non est simplex provocatio aut acceptatio, sed ipsum duellum[27]. — Item nonnisi secuto duello excommunicantur, nedum *spectantes de industria*, h. e., qui consciis duellantibus duello data opera adsistunt; sed et *permittentes* vel *non prohibentes;* h. e., personæ auctoritate publica, sive civili, sive militari, præditæ, quæ aut positive duellum permittant, aut cum possint, non prohibeant; ut essent principes in suis territoriis, supremi militum duces quoad milites sibi subditos.

Demum contra perpetrantes duellum habetur et alia gravissima pœna, privatio sepulturæ ecclesiasticæ: qua modo puniendi non sunt qui ante mortem aliqua dederint pœnitentiæ signa[28].

95. — **11.** Clerici in sacris constituti, regulares aut moniales post votum solemne castitatis, itemque omnes cum aliqua ex prædictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere præsumentes. *Can. 2388* § *1.*

96. *a*) Subjectum hujus censuræ sunt *clerici in sacris*, et *regulares* ac *moniales*, quæ emiserint votum solemne castitatis: non ergo comprehenduntur qui emiserint pro primo triennio vota simplicia. — *b*) Objectum est *matrimonium*, utique invalidum propter impedimentum Ordinis vel voti solemnis; imo, licet insuper invalidum esset ob defectum formæ canonicæ, ut esset matrimonium civile, aut etiam propter alia impedimenta affinitatis vel consanguinitatis [29], vel alterutrius partis simulatum consensum: minime vero, si validitati obesset error vel metus. — *c*) Præter clericos, regulares et moniales, excommunicantur omnes cum aliqua e prædictis personis contrahentes; at de illis et de istis necesse est quod *contrahere præsumant;* quare effugere possunt excommunicationem propter causas quaslibet imputabilitatem minuentes.

97. — **12.** Delictum perpetrantes simoniæ in quibuslibet officiis, beneficiis aut dignitatibus ecclesiasticis. *Can. 2392.*

98. Simonia definitur « studiosa voluntas emendi pro pretio temporali rem intrinsece spiritualem, vel rem temporalem rei spirituali adnexam, ita, ut res temporalis sine spirituali nullo modo esse possit, aut res spiritualis sit objectum, etsi partiale contractus »: hæc est simonia proprie dicta, seu *juris divini* [30]. Emptio-venditio intelligitur quælibet permutatio aut etiam conven-

26) S. Inqu. 28 maji 1884, apud *Monit. eccles.* II. P. III. pag. 132.
27) Cf. Pennacchi pag. 578; D'Ann. *In Const. «Apost. Sedis» Num. 115, 27.*
28) Codex *Can. 1240* § *1 n. 4.*
29) S. Inquis. 14 jan. a. 1892, apud Bucc. *Num. 79, 80.*
30) Codex *Can. 727* § *1.*

tio, in qua animus simoniacus, licet non expresse manifestatus, tamen ex circumstantiis colligatur.

Simonia est peccatum contra religionem et verum sacrilegium: eo quod ea emptio-venditio veram injuriam irrogat rei spirituali et sacræ, eam comparando rei temporali. Ab antiquis simonia propter suam originem dicta fuit *hæresis*, in se et propter funestà consectaria *delictum* vel *crimen*.

1. ° Objectum excommunicationis est *delictum simoniæ* perpetratum. Ejusmodi certe est simonia, quæ *juris divini* seu *naturalis* dicitur: at hodie excommunicationi obnoxia esse videtur etiam simonia *juris ecclesiastici;* et quidem, nedum *realis*, sed et *conventionalis*, imo et *confidentialis*[31]; dummodo conventio aut fiducia, licet tacita, exstiterit, in qua animus simoniacus, etsi non expresse manifestatus, ex circumstantiis colligatur.

2. ° Subjectum hujus excommunicationis sunt *perpetrantes* delictum simoniæ. *a*) Perpetratio delicti importat delictum vere perpetrati seu consummari: quare, licet reatus simoniæ habeatur etiam in sola attentatione, excommunicatio non habetur nisi effectu secuto. — *b*) Excommunicantur *perpetrantes*, h.e., emens et vendens, permutantes, deducentes, compensantes, solventes : e complicibus non excommunicantur mediatores; at excommunicantur mandantes ac necessarium præstantes influxum, utique effectu secuto — *c* Insuper, cum nulla adjiciatur clausula, comprehenduntur et Episcopi, minime vero Cardinales.

3. ° Cum materia simoniæ multiplex esse possit, sacramentum, ecclesiastica jurisdictio, consecratio personæ vel calicis, etc., triplex tantum obnoxia est præsenti excommunicationi: *a) « Officium ecclesiasticum* lato sensu est quodlibet munus quod in spiritualem finem legitime exercetur; stricto autem sensu est munus ordinatione sive divina sive ecclesiastica stabiliter constitutum, ad normam sacrorum Canonum conferendum, aliquam saltem secumferens participationem ecclesiasticæ potestatis sive ordinis sive jurisdictionis » [32]. Hinc non omnia officia necessario adnexum habent beneficium. Hujusmodi officia absque beneficio habent Vicarius Capitularis, Vicarius Generalis, Administrator alicujus Diœcesis, œconomus spiritualis alicujus parœciæ, etc. — *b*) « *Beneficium* ecclesiasticum est ens juridicum a competente ecclesiastica auctoritate in perpetuum constitutum seu erectum, constans officio sacro et jure percipiendi reditus ex dote officio adnexa » [33]. Quare ad notionem beneficii duo pertinent: ex parte entis constitutio, seu erectio in perpetuum; ex parte beneficiarii, officium sacrum et jus percipiendi fructus ex dote. Hoc articulo intelliguntur beneficia quælibet, sive sæcularia sive regularia, sive duplicia sive simplicia, sive majora sive minora: at non sunt beneficia pensiones, vicariæ temporaneæ, cappellaniæ laicales, etc. — *d*) *Dignitas ecclesiastica* est « titulus beneficialis adnexam habens præeminentiam »: ex jure secum ferre deberet aliquam jurisdictionemem in foro exteriori; at ex consuetudine quandoque dignitas habetur absque ulla jurisdictione, præsertim in Capitulis. Dignitates in Capitulis sunt: Primice-

31) Codex *Can.* 728, coll. *Can. 1441.* — Cerato *Num.* 57; *Civ. cattol.* 1919 IV. 162. Dubitant Cavigioli *De censuris latæ sententiæ* (Aug. Taur. 1919); Noldin *De pœnis* (Oenip. 1921).

32) Codex *Can.* 145.

rius, Archipresbyter, Archidiaconus, Præpositus; earumque collatio ex jure novissimo, tum in Capitulis cathedralibus, tum in collegialibus, Sedi Apostolicæ reservatur [34].

Quare hanc excommunicationem incurrunt qui simoniæ delictum perpetraverint in electione aut resignatione cujuslibet officii ecclesiastici aut beneficii aut dignitatis.

99. — **13.** Vicarius Capitularis aliive omnes, tam de Capitulo quam extranei, qui documentum quodlibet ad Curiam episcopalem pertinens, sive per se sive per alium subtraxerint vel destruxerint, celaverint vel substantialiter immutaverint. *Can. 2405.*

100. Præsenti excommunicatione Ecclesia removere vult quodcumque periculum, ne forte, Sede Episcopali vacante, quis tentet documentum aliquod sibi aut suis indecorum vel noxium, vel adversario favens, supprimere; aut ipsum in utilitate mac decus proprium, vel in adversarii nocumentum substantiali mutatione convertere. Ceterum termini clari sunt: unum advertimus, non plecti censura attentationem criminis, sed crimen facto commissum [35].

ART. IV. — Excommunicationes reservatæ Ordinario

101. Absolutio harum excommunicationum reservata est Episcopo seu Ordinario proprio personæ excommunicatæ, vel loci in quo fit confessio. Confessarius itaque ad hunc recurret pro pœnitente, ut impetret facultatem absolvendi: at pœnitentem in articulo mortis absolvere potest, et quidem sine onere adeundi Episcopum, si convalescat: item absolvere potest in casibus urgentioribus, imposito onere recurrendi ad Episcopum intra mensem sub pœna reincidentiæ; quod si hic recursus sit moraliter impossibilis, confessarius pœnitentem absque eo onere absolvet, injunctis de jure injungendis et imposita congrua pœnitentia et satisfactione, sub pœna reincidentiæ. — Ab his absolvere possunt Cardinales ubique terrarum.

Excommunicationes hæ sunt sex sequentes:

102. — **I.** Catholici, qui matrimonium ineunt coram ministro acatholico contra præscriptum Can. 1063; qui matrimonio uniuntur cum pacto explicito, ut omnis vel aliqua proles educetur extra Catholicam Ecclesiam; qui scienter liberos suos acatholicis ministris baptizandos offerre præsumunt; parentes vel parentum locum tenentes, qui liberos in religione acatholica educandos vel instituendos scienter tradunt. *Can. 2319 § 1.*

103. Quatuor crimina catholicæ fidei infensissima plectuntur excommunicatione Canonis præsentis.

1.° Qui matrimonium ineunt coram ministro acatholico contra præscriptum Canonis 1063. — Præscriptum est hujusmodi: « Etsi ab Ecclesia obtenta sit dispensatio super impedimento mixtæ religionis, conjuges neque-

33) Codex *Can. 1409.*
34) Codex *Can. 396 § 1.*
35) Plura Cfrato *Num. 88;* Cappello *124.*

unt, vel ante vel post matrimonium coram Ecclesia initum, adire quoque sive per se, sive per procuratorem, ministrum acatholicum uti sacris addictum, ad matrimonialem consensum præstandum vel renovandum ». Ejusmodi prohibitio, in ipso jure naturali fundata, jamdiu vigebat in Ecclesia; imo in rescriptis dispensationum super matrimoniis mixtis clausula a S. Officio semper apponitur « dummodo, neque ante neque post matrimonium coram parocho catholico initum, partes adeant ministrum acatholicum ». Quin imo hic accessus ad ministrum acatholicum, saltem post Const. Pii IX *Apost-Sedis*, habitus fuit tamquam professio adhæsionis sectæ hæreticæ, ac ipsi accedentes habiti sunt ut obnoxii excommunicationi R. Pontifici *speciali* modo reservatæ in eadem Constitutione [1].

Modo hi gravissimum peccatum committunt, et incurrunt excommunicationem reservatam Ordinario. Si casus contingat, videant parochi et confessarii qua meliori ratione conjuges, aut unum ex ipsis, resipiscentes ad sacramenta admittere possint, præsertim cum crimen natura sua publicum sit atque improvida facilitas fidelibus scandalo esse possit.

Hæc de casu, quo nupturientes adierint ministrum acatholicum, *uti sacris addictum*. Sicubi ex legibus civilibus sistendum sit coram ministro acatholico partes agenti *officialis civilis*, non est locus præsenti excommunicationi.

2.º Qui matrimonio uniuntur cum pacto explicito ut omnis vel aliqua proles educetur extra Catholicam Ecclesiam. — In rescriptis dispensationum pro matrimoniis mixtis hæc quoque clausula apponitur, ut « universa proles utriusque sexus in sancta religione catholica educetur ». Hæc quoque conditio innititur juri naturali; neque pars catholica matrimonio assentiri debet, nisi certa prorsus sit de veritate et sinceritate promissionis præstitæ a parte acatholica. Patet ergo quam graviter peccet pars illa, quæ pactum oppositum acceptet ac sua promissione firmet, quamque juste præsenti excommunicatione plectatur.

Excommunicatio *a*) incurritur, non dum pactum initur; sed dum *matrimonium* cum eo pacto *contrahitur;* neque *b*) ad eam incurrendam sufficit pactum implicitum in alia promissione generica, puta, adhærendi placitis quibuscumque compartis; sed requiritur pactum *explicitum*, sive sponte datum sive acceptatum, licet a parte acatholica impositum fuerit ut conditio *sine qua non*.

3.º Qui scienter liberos suos acatholicis ministris baptizandos offerre præsumant. — Dato etiam quod parentes certo sciant Baptismum ab eo ministro valide conferri, adhuc *sub gravi* hæc oblatio prohibetur. Ipsa enim oblatio liberorum est species quaedam adhaesionis sectae acatholicae, ac indifferentismum fovet et periculum affert perversionis.[2] Quinimo, cum moraliter certum sit ministrum acatholicum collaturum esse Baptismum ritibus acatholicis a ritibus Romanae Ecclesiae alienis ac hæresim olentibus et for-

1) Cf. S. Inqu. 21 jul. a. 1880, 18 maji a. 1892, apud *Monit. eccl.* V. P. I. 199, VII. II. 222. Wernz *Ius matrimonium Num.* 588 et Notas; Gén. II. *420;* Noldin *51.*
2) Cf. D'Ann. *Summ.* I. *Num. 110*, ibique Notam *II.*

et profitentibus, habetur vera communicatio in ritibus haereticis; quod profecto numquam licet [3].

a) Hanc excommunicationem incurrunt *parentes* (unus vel ambo): offerendi enim dicuntur *liberi*. — *b)* Necesse est quod id faciant *scienter*: sciant nempe et legem Ecclesiae prohibentem, et factum quod ille acatholicus est et minister, et censuram: at non excusaret eos ignorantia affectata. — *c)* Necesse est quod *offerre praesumant*: quare, si, praesertim in regione haereticorum, id faciunt compulsi timore vere gravi, ab hac excommunicatione immunes sunt.

4.° Parentes vel parentum locum tenentes, qui liberos in religione acatholica educandos vel instituendos scienter tradunt. — Quam immane sit hujusmodi catholicorum facinus, nemo non videt. Quoad censuram: *a)* Excommunicantur *parentes* vel *parentum locum tenentes*; hi in defectu parentum essent, non modo qui eorum vices gerunt juridice, ut tutores, curatores sed et qui eorum vices gerant de facto, ut possent esse avi, patrui, fratres majores: vere enim locum parentum tenent. — *b)* Excusantur qui id faciunt non *scienter;* ignorantes nempe eam scholam esse ad instituendos alumnos in religione acatholica; scientes quidem magistros esse acatholicos, sed existimantes eos alumnis tradere disciplinas litterarias, naturales, etc.: et hoc, etiamsi eorum ignorantia sit crassa vel supina; quia, nempe, de religione liberorum nihil curant. — *c)* At non excusantur, qui id faciant compulsi metu quantumvis gravi: agitur enim de damno liberorum gravissimo et sæpe irreparabili: hinc non requiritur quod tradere *præsumant.*

104. — **2.** Qui falsas reliquias conficiunt, aut scienter vendunt, distribuunt vel publicæ fideliun venerationi exponunt. *Can. 2326.*

105. Hæc peccata opposita sunt religioni; eo quod fideles in rebus sacris decipiunt, ac faciunt ut hi venerationem exhibeant objectis ea non dignis. Hinc opportune Tridentinum Concilium decreverat ut circa Reliquias « omnis turpis quæstus eliminetur;... nec novas Reliquias recipiendas, nisi recognoscente et approbante Episcopo » [4].

Hac censura plectuntur: *a)* Qui falsas reliquias *conficiunt;* ex gr., manu sua epistolam conscribendo quæ conscripta credatur manu S. Alphonsi; *b)* qui eas *vendunt scienter*, nempe cum scientia de falsificatione; quare ignorantia etiam crassa vel supina hos excusat; *c)* qui eas *publicæ venerationi exponunt;* imo hoc est malum *per se;* dum priora mala sunt propter hoc. Adverbium *scienter* videtur spectare etiam ad distribuentes et exponentes.

106. — **3.** Qui violentas manus injecerint in personam clericorum (infra Episcopos) vel utriusque sexus religiosorum. *Can. 2342 § 4.*

107. Quid sit « manus violentas injicere » jam vidimus. Quoad personas

3) Tunc unice liceret, cum infans in periculo mortis versaretur, et a nullo baptizari posset, nisi ab hæretico; haberetur duarum legum conflictus; in quo salus æterna infantis prævaleret.
4) Conc. Trid. *Sess. XXV. De invocatione, veneratione et Reliquiis Sanctorum*

quarum incolumitati ac dignitati consulitur: *a) Clerici* sunt qui divinis ministeriis per primam saltem tonsuram mancipati sunt». — *b) Religiosi sunt* «qui vota nuncuparunt in aliqua religione, sive ea solemnia sint sive simplicia, sive perpetua sive temporaria» [5]. — *c)* Juxta sententiam communiorem, excommunicationi subsunt et qui manus injecerint in novitium vel novitiam [6].

108. — 4. Procurantes abortum, effectu secuto, matre non excepta. *Can. 2450 § 1.*

109. *a)* Abortus est «ejectio fetus immaturi»: quare huc non pertinent craniotomia, embryotomia, aliæve operationes occisivæ fetus; at abortus intelligitur, etsi fetus ejiciatur paulo post conceptionem; ac proinde, etsi supponatur inanimatus. — *b*) Excommunicantur *procurantes* abortum; h. e., qui studiose et ex industria operam efficacem, physicam et proximam præstant ejectioni fetus. Ejusmodi essent, qui feminam prægnantem percutiant vel terreant ut ipsa fetum abigat: qui ad hunc finem ei præbeant potionem aut venenum: at qui percutiant vel terreant ex ira aut odio, et quidem periculum abortus prævidendo, graviter quidem peccant, abortum non procurant.

Quod inter procurantes huic censuræ subjiciantur mandantes, sententia jam erat communis: modo dicenda est certa [7]: de consulentibus, de medicis et aliis qui faciunt ut mulier abigat, disputatur [8]: illud certum est hos omnes peccare mortaliter.

De ipsa matre abortum in se procurante, modo res certa. At immunis est a censura, non a gravissimo peccato, femina illa, quae ad hoc crimen adacta fuerit metu vere gravi; hic enim a pœnis latæ sententiæ eximit [9]: nec in casu præsenti locus est exceptioni.

Ad excommunicationem necesse est quod *effectus secutus* fuerit; scilicet, et constet fetum vere exsistentem et immaturum ejectum fuisse, et causam fuisse media ad ejectionem procurandam adhibita.

110. **Quæstiones.** — *Qu. 1.* Quid, si, qui abortum procuravit, post causam positam et ante effectum vere doleat?

Resp. Sententia communior affirmat eum adhuc censurâ irretiri statim ac sequitur abortus; et quidem etiam in casu, quo antecedenter ad abortum a peccato absolutus fuerit; at difficile est negare opinionis oppositae probabilitatem, quae pro se habet auctoritatem S. Alphonsi et aliorum plurium [10].

Qu. 2. Quid, si, qui abortum procuravit, ignorabat excommunicationem?

Resp. In eo casui satis obvio excommunicationem non incurrit; quia vero, hac sublata, peccatum non est Ordinario reservatum, ab eo absolvere poterit quilibet confessarius.

Ceterum Ecclesia, dum leges fert, vult eas fidelibus esse cognoscendas; quod maxime curandum est parochis et confessariis.

5) Codex *Can. 108 51, 408 n. 7.*
6) Novitii gaudent privilegio canonis, ex Codex *Can. 614* coll. *Can. 119.* — Hoc certe infert quod qui manus in eos injiciat peccet contra religionem.
7) Cf. Cerato *Num. 72;* Ferreres *1182, 1268.* Dubitat Cappello *133.*
8) Dubitat Capp. *loc. cit.* aliis res certa, ut Ferr. *1268,* ex Codex *Can. 2231.*
9) Codex *Can. 2229 § 3. n. 3.*
10) S Lig. *VII 40.* — Idem sentit Capp. *loc. cit.*: negat Cer. ex *Can. 2209.*

111. — **5.** Religiosi apostatæ a religione laicali, aut, si clericalis, non exempta. *Can. 2385.*

122. Pro diversitate religionis alia et alia habetur reservatio in Canone præsenti. Religio est *clericalis*, si plerique sodales sacerdotio augentur; secus est *laicalis*. Item religio potest esse subdita jurisdictioni Ordidarii loci, aut ab ejus jurisdictione exempta.

Religiosi *apostatæ* a quavis religione ipso jure incurrunt in excommunicationem. Apostata vero dicitur «professus a votis perpetuis, sive solemnibus sive simplicibus, qui e domo religiosa illegitime egreditur cum animo, non redeundi, vel qui, etsi legitime egressus, non redit eo animo ut religiosæ obedientiæ sese subtrahat»[11].

Itaque: *a)* Si religio sit laicalis, aut clericalis non exempta, apostata, sive regularis aut monialis, sive religiosus aut soror, incurrit excommunicationem reservatam Ordinario loci, in quo commoratur. — *b)* Si religio clericalis sit et a jurisdictione Ordinarii exempta, incurrit excommunicationem reservatam proprio Superiori majori[12]. — *c)* Pro utroque ad apostasiam et excommunicationem necesse est quod antea vota perpetua nuncupaverit.

113. — **6.** Professi votorum simplicium perpetuorum, tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis, qui matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumant; item omnes qui contrahere praesumant cum aliqua ex praedictis personis. *Can. 2388 § 2.*

114. De objecto hujus excommunicationis jam alibi diximus; modo de ejus subjecto.

1.° Excommunicantur ipsi *professi votorum simplicium perpetuorum.* — *a)* Quoad Congregationes religiosas res obvia. In his post vota simplicia temporaria fiunt simplicia perpetua. Qui matrimonium ante hanc emissionem contrahere præsumant, peccant quidem et graviter, si vota non cessarunt, aut impetrata ab eis non fuit dispensatio; at non incurrunt excommunicationem; incurrunt, si postea. — *b* Quoad Ordines sive regularium sive monialium, res nonnihil obscura. Prima enim votorum simplicium professio post emensum novitatum dicitur « ad trienium valitura » [13]. Hinc ea vota simplicia non sunt perpetua, sed temporaria; ac proinde præsens excommunicatio limitanda esse videtur ad eas tantum religiosas, « quarum vota ex instituto sunt solemnia (hinc sunt vere moniales), sed pro aliquibus locis ex Apostolicæ Sedis præscripto sunt simplicia » [14].

2.° Excommunicantur omnes, qui cum aliqua e prædictis personis contrahere præsumant. - Quo adhas personas supponuntur eœdem limitationes, quas modo exposuimus.

3.° Tum de professis, tum de contrahentibus cum ipsis, dicitur requiri quod contrahere *præsumant:* at in hoc crimine difficile deerit præsumptio.

11) Codex *Can. 644 § 1.* — Animus non redeundi jure præsumitur, si religiosus intra mensem nec reversus fuerit, nec Superiori animum redeundi manifestaverit: idem dicatur de fugitivo.
12) Ex eodem *Can. 2285.* — Quinam sint Superiores majores, Codex *Can. 488 n. 8.*
13) Codex *Can. 574 § 1.* — Hæc vota erant perpetua ex parte voventis.
14) Codex *Can. 488 n. 7.* — Haec distinctio ad regulares non spectat.

4.º Tum illi tum isti excommunicantur, etiam si præsumant tantummodo actum civilem præstare.

ART. V. — EXCOMMUNICATIONES NEMINI RESERVATÆ

115. Ejusmodi excommunicationes quinque sunt. Ab iis quilibet confessarius absolvere potest, nihil amplius pœnitenti imponens, quam quæ ab ipsa criminis natura jure sive naturali sive positivo exiguntur. — Excommunicantur:

116. — **1.** Auctores et editores, qui sine debita licentia sacrarum Scripturarum libros vel earum adnotationes aut commentarios imprimi curant. *Can. 2318 § 2.*

117. Jam Tridentinum Concilium adversus novitates protestanticas decreverat modum imponendum esse editionibus sacrarum Scripturarum. Nominatim impressoribus vetuerat ne sine licentia Superiorum ecclesiasticorum ipsos sacræ Scripturæ libros et super illis adnotationes et expositiones imprimerent; nec ejusmodi libros ederent, nisi primum examinati probatique fuerint ab Ordinario [1]. Ita et recenti Jure statuitur: «Nisi censura ecclesiastica præcesserit, ne edantur etiam a laicis libri sacrarum Scripturarum, vel earumdem adnotationes et commentaria» [2]. Ad sanctionem hujus prohibitionis lata fuit hæc excommunicatio.

Objectum excommunicationis sunt: *a) Libri sacrarum Scripturarum*, quantumvis conformes esse dicantur et sint editionibus approbatis; *d) adnotationes* in eosdem libros, licet et a catholicis scriptæ sint et catholice; *c)* eorumdem librorum *versiones*, quantumvis fideles esse dicantur et sint.

Subjectum sunt: *a) Auctores* adnotationum et versionum; *b) editores*, h. e., qui libros, adnotationes, versiones imprimi et publici juris fieri curant: non proprietarii typographiæ, nisi sint simul editores, nec compositores, impressores, operarii, venditores.

118. — **2.** Qui ausi fuerint mandare seu cogere tradi ecclesiasticæ sepulturæ infideles, apostatas a fide, vel hæreticos, schismaticos, aliosve sive excommunicatos sive interdictos contra præscriptum Canonis 1240 § 1. *Can. 2339.*

119. *Sepultura ecclesiastica* sensu canonico et liturgico «consistit in cadaveris translatione ad ecclesiam, exsequiis super illud in eadem celebratis, illius depositione in loco legitime deputato fidelibus defunctis condendis» [3]. Iuxta hanc definitionem triplici elemento constat ecclesiastica sepultura. Quandoque tamen usu etiam ecclesiastico ea accipitur sensu limitato pro tertio tantum elemento; adeo ut nomine sepulturæ ecclesiasticæ veniat «cadaveris depositio in loco legitime deputato fidelibus defunctis condendis». In quo consistat hæc deputatio legitima, inter liturgicos non plene conve-

1) CONC. TRID. *Sess. IV. De editione et usu sacrorum Librorum.*
2) CODEX *Can. 1385 § 1.*
3) CODEX *Can. 1203:* cf. et *Can. 1206.*

nit: certe hæc habetur per benedictionem cœmeterii secundum ritus in libris liturgicis traditos, quibus benedicenda sunt cœmeteria etiam societatis civilis propria, saltem si qui in eis condi solent sint majori ex parte catholici; at, si hæc benedictio, obstante civili auctoritate, impossibilis sit, sufficere videtur quod sepeliendi in eo cœmeterio sint moraliter omnes fideles: quod si talis rerum conditio sit, ut benedicendi sint singuli tumuli, tunc isti tantum sunt condendis fidelibus legitime deputati, extra quos tumulos, locus non datur præsenti excommunicationi.

Qui sub hac excommunicatione prohibentur tradi sepulturæ ecclesiasticæ sunt: *a*) *Infideles*, qui ne per Baptismum quidem fidem susceperunt; *b*) *apostatæ*, *hæretici*, *schismatici*; qui quinam sint alibi vidimus: *c*) alii *excommunicati* et *interdicti* contra præscriptum Canonis 1240 § 1. Porro heic de illis statuitur quod debeant esse *notorii;* de istis, quod sint excommunicati vel interdicti *post sententiam*; de utrisque, quod ante mortem nulla dederint pœnitentiæ signa.

Ad præsentem excommunicationem requiritur, quod alicujus e prædictis cadaver *a) sepulturæ ecclesiasticæ tradatur*, h. e., in tumulo condendis fidelibus legitime deputato [4]. — *b*) Tunc excommunicantur qui tradi mandarunt, si id fecerint auctoritate publica [5]; item excommunicantur qui tradi coegerint vi vel metu; non qui id consecuti fuerint precibus, mendaciis, pecuniis. — *c*) Tum mandantes tum cogentes a censura excusantur per quamcumque imputabilitatis imminutionem, sive ex parte intellectus, sive ex parte voluntatis; proinde nec qui mandare aut cogere debuerint vi officii proprii: tunc enim non verificatur quod mandare vel cogere *ausi sint.*

120. — **3.** Qui in alienandis bonis ecclesiasticis scienter prætermiserint beneplacitum apostolicum contra præscriptum Canonum 1530, 1532: hac excommunicatione tenentur omnes quovis modo rei, sive dando, sive recipiendo, sive alienationi consensum præbendo. *Can. 2347 n. 3.*

121. En Canonum præscripta: Canon 1530 § 1 n. 3 : « Ad alienandas res ecclesiasticas immobiles aut mobiles quæ servando servari possunt, requiritur licentia legitimi Superioris ». — Canon 1532 § 1 n. 1 et 2 : « Legitimus Superior est Sedes Apostolica, si agatur de rebus pretiosis, vel de rebus quæ valorem excedunt triginta millia libellarum seu francorum ».

1.º Objectum prohibitionis sub pœna excommunicationis sunt: *a) Res pretiosæ*. Res heic intelliguntur bona mobilia, quæ servando servari possunt: sunt vero pretiosa ea bona, quibus notabilis valor sit ratione *artis* aut *historiæ* aut *materiæ* [6]. Ratione *artis* essent pretiosæ pictura Sanctii, statua Buonarotti, casula artistice elaborata. Ratione *historiæ* pretiosum posset esse

4) Non qui mandant justa persolvere, cadaver comitari, etc. — Forte ad *traditionem*, ac proinde ad censuram, requiruntur tria elementa *Can. 1204.*
5) Cf. Bucc. *Num. 84;* Noldin *97;* Zanin. I. *532 I.*
6) Codex *Can. 1497 § 2.*

rarissimum numisma romanum, codex alti medii ævi, etc. Ratione *materiæ* valor objecti vel objectorum debet esse notabilis juxta pretium legale vel commune: porro, spectata hodierna rerum æstimatione, ad valorem notabilem requiri videtur pretium, quod multum excedat francos mille [7]; imo recens auctor vult illum valorem esse notabilem, qui pertingat ad tria millia francorum [8]. Juxta receptam sententiam, bonis ratione materiæ pretiosis accensendi sunt census publici (Rendita, titoli, azioni, buoni del tesoro, obligazioni, etc.) [9]; minime vero pecuniæ ad usum quotidianum destinatæ, etsi ad lucrum et ad majorem securitatem penes arcam parcimonialem deponantur. — *b) Res immobiles;* ut sunt prædia, fundi, domus, etc. Relate ad præsentem censuram, necesse est quod rerum alienandarum valor excesserit libellas vel francos triginta millia. — *c*) Hæ res, sive mobiles, sive immobiles, debent esse *ecclesiasticæ* sensu lato; ejusmodi sunt, quæ constituunt patrimonium alicujus ecclesiæ aut monasterii votorum etiam simplicium [10], vel seminarii; beneficia ecclesiastica, et bona cujusvis operis pii, quod fuerit Ecclesiæ auctoritate erectum et ab ea administretur. Juxta sententiam plurium, non plectitur excommunicatione alienatio, quæ fiat ab una ecclesia aut opere pio ad aliam aut aliud [11].

2.º Subsunt huic excommunicationi illi, qui in his alienandis *prætermiserunt beneplacitum apostolicum.* Hoc enim requiritur ex ipsa horum bonorum natura, ex qua eorum suprema administratio spectat ad R. Pontificem; idem jure positivo præscribitur et determinatur, olim vi Const. *Ambitiosæ*, hodie vi Canonum 1530, 1532. Alienatio, quæ absque hoc beneplacito fiat, graviter illicita est et præsenti excommunicatione mulctatur; tamen licita habetur pro casibus urgentibus, in quibus immediatam alienationem exigat urgens necessitas, vel etiam ex subita alienatione ingens utilitas: hisce in casibus petendus Ordinarii consensus; qui, si tempus non suppetat, poterit saltem in casibus extraordinariis præsumi [12]. — Cum varii sint modi alienationis prohibitæ, excommunicatione hac plectuntur: *a*) Qui ea bona *dederint* per actum, sive juridicum (in bonis immobilibus), sive etiam privatum (in rebus mobilibus) translativum proprietatis: huc spectant donatio, venditio, permutatio, quæ fiant ab administratore vel a superiore. — *b*) Item omnes, qui ea bona donata, vendita, permutata *receperint.* — *c*) Qui traditioni bonorum *consensum præbuerint*; consensum nempe ad alienationem necessarium; hujusmodi essent æditui (fabbriceri), membra Consilii administrationis, etc.: verum hi nonnisi effectu secuto, h. e., cum de facto bona alienantur.

7) Majores hærebant inter francos quingentos et mille. — Cf. Lehmk. *Num. 974;* Vermersch *De inst. relig. 436; Monit. eccles.* XXXII. 74-76, XXXIV. 103.

8) Cerato *Num. 84.* — Id firmare videtur Codex *Can. 1532 § 1 n. 2*, qui respicit bona tum immobilia tum mobilia.

9) S. Congr. Conc. 17 jan. a. 1906, apud *Monit. eccl.* XVIII. 49. — Cf. et Genn. *Quest. canon. 478.* — Ceterum nunc « Administratores possunt *titulos ad latorem*, quos vocant, commutare in alios titulos magis aut saltem æque tutos ac frugiferos, exclusa quavis commercii vel negotiationis specie, ac de consensu Ordinarii, diœcesani Consilii administrationis aliorumque quorum intersit ». Codex *Can. 1539 § 2.*

10. S. C. de Prop. Fide 15 jan. a. 1903, apud *Monit. eccl.* XV. 69.

11) Cf. Cappello *Num. 139;* Ferreres I. *Num. 1090 Qu. 5.*

12) Utrum possit Ordinarius intra certos summæ limites alienationem rerum utcumque pretiosarum permittere, cf. S. C. Conc. 17 jan. a. 1922, apud *Monit. eccles.* XXIV. pag. 103, ibique *Adnot.* pag. 104. sequ.

122. — **4.** Omnes, qualibet etiam dignitate fulgentes, qui quoquo modo cogant virum ad statum clericalem amplectendum, sive virum aut mulierem ad religionem ingrediendam vel ad emittendam religiosam professionem, tam solemnem quam simplicem, tam perpetuam quam temporariam. *Can. 2352.*

123. Tum Ecclesiæ universæ tum religionis maxime interest, ut, qui statum clericalem vel religiosum amplectuntur, unice moveantur, illi instinctu divinæ vocationis, isti cupidine ascendendi ad culmina christianæ perfectionis. Cum plura hisce motivis obesse possint obstacula, unum removet Canon præsens, secutus præ altera parte similem sanctionem datam a Concilio Tridentino.

1.º Subjectum: *a*) Excommunicantur qui *cogant quoquo modo*; ergo, nedum qui cogunt vi vel metu, sed etiam qui minis aut etiam metu reverentiali; et hoc sive per se, sive per aliam personam. — *b*) Excommunicantur personæ *qualibet etiam dignitate fulgentes;* ergo etiam Episcopi, principes et reges: unice excipiuntur Cardinales. Ceterum, licet peccatum fiat in actu vel actibus cogendi, excommunicatio incurritur, cum vir statum clericalem per tonsuram amplectitur, cum vir vel femina religionem ingreditur vel professionem emittit.

2º Objectum duplex: *a*) Si quis cogat virum ad *amplectendum statum clericalem*: porro id verificatur in susceptione primæ tonsurae. — *b*) Si cogat, virum vel mulierem ad *religionem ingrediendam* etiam votorum simplicium, vel ad *emittendam professionem.* Si quis virum vel feminam ad ingrediendum cogat, quem vel quam ad profitendum cogat alter, certe uterque excommunicationem incurrit: si quis virum vel feminam ad ingrediendum cogat ex qua coactione dein iste vel ista profiteatur, cogens excommunicationem semel incurrit, nempe cogendo ad ingressum; quie contra bis excommunicaretur, si prius ad ingrediendum cogeret, dein ad profitendum.

124. — **5.** Fideles, qui scienter omiserint sacerdotem, a quo sollicitati fuerint, infra mensem denuntiare, contra praescriptum Can. 904. *Can. 2368.*

125. Canon 904 hæc statuit: «Ad norman Constitutionum Apostolicarum et nominatim Const. Benedicti XIV *Sacramentum Pœnitentiae*, debet pœnitens sacerdotem reum delicti sollicitationis in confessione intra mensem denuntiare loci Ordinario vel Congregationi S. Officii; et confessarius debet, graviter oneratâ ejus conscientiâ, de hoc onere poenitentem monere». Ex citatis Constitutionibus, si quis ad turpia sollicitatus fuerit a sacerdote cum relatione ad confessionem, debet eumdem sacerdotem denuntiare Ordinario loci vel Congregationi S. Officii, et hoc *sub gravi*, et intra mensem a facto et a cognita obligatione[13]. Inde est, quod confessarius, coram quo primum

13) De hac obligatione agimus *Cursus Lib IV.* in tractatu *De Pœnitentia, Num. 379-335.* Interim cf. Bucc. *In Const. « Sacram. Pœnit. ». Num. 31-37.*

poenitens ille sollicitationem aperiat, debet eum de hac obligatione monere [14]: fideles enim eam communiter ignorant; et utinam numquam essent edocendi!

Præsentem excommunicationem incurrit fidelis ille, qui, postquam obligationem noverit, eam implere omittit; incurrit vero, si elabi sinit integrum mensem a cognita, nedum obligatione, sed etiam adnexa censura. Interim confessarius, facta monitione et accepta a poenitente promissione implendi intra mensem, eum absolvit. — Quid, si post mensem redeat, promissione non impleta? Pœnitens intra spatium illud post mensem erat excommunicatus, excepto casu impossibilitatis: nunc vero confessarius eum absolvere non debet, «nisi postquam obligationi satisfecerit aut se satisfacturum serio promiserit». Ita Can. 2368; quibus verbis indicatur quod, si pœnitens excommunicatus serio promittat, absolvi potest statim et a censura et a peccato.

CAPUT II.

INTERDICTA

126. Interdicta quatuor habentur; quorum unum reservatum est Apostolicae Sedi speciali modo, alterum Ordinario, duo nemini.

127. — **1.** Universitates, Collegia, Capitula aliæve personæ morales quocumque nomine nuncupentur, a legibus, decretis, mandatis, Romani Pontificis pro tempore exsistentis ad Universale Concilium appellantes, interdictum speciali modo Sedi Apostolicae reservatum incurrunt. *Can. 2332.*

128. De crimine appellationis a legibus, decretis, mandatis, R. Pontificis pro tempore exsistentis ad Universale Concilium jam diximus superius. Si crimen hoc committatur ab Universitatibus, Capitulis aliisve personis moralibus, hae contrahunt interdictum *speciali modo* Sedi Apostolicae reservatum.

129. — **2.** Sponte sepulturam ecclesiasticam donantes infidelibus, apostatis a fide, vel haereticis, schismaticis, aliisve sive excommunicatis sive interdictis, contra præscriptum Canonis 1240 § 1, contrahunt interdictum ab ingressu ecclesiae Ordinario reservatum. *Can. 2339.*

130. Prohibitio in Canone citato latius extenditur, quam praesens interdictum. Privantur nempe sepultura ecclesiastica: 1.° Notorii apostatae a christiana fide, aut sectæ haereticae vel schismaticae aut sectae massonicae aliisve ejusdem generis societatibus notorie addicti; 2.° Excommunicati vel interdicti post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam; 3.° Qui se ipsi occiderint deliberato consilio; 4° Mortui in duello aut ex vulnere inde relato; 5.° Qui mandaverint suum corpus cremationi tradi; 6°. Alii peccatores pu-

14) Benedictus xiv Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ*; Codex *Can. 904*.

blici et manifesti. De omnibus tamen ponitur conditio: «nisi ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa».

Interdicto subjiciuntur qui *sponte* ecclesiasticam sepulturam donaverint, h. e., neque ex mandato neque ex coactione: et in primis parochus vel rector ecclesiae.

131. — **3.** Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis interdictis, vel admittentes ad celebranda officia divina per censuram vetita clericos excommunicatos, interdictos, suspensos post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam, interdictum ab ingressu ecclesiæ ipso jure contrahunt; donec arbitrio ejus, cujus sententiam contempserunt, congruenter satisfecerint [1]. *Can. 2338 § 3.*

132. Interdicto subjiciuntur: *a*) *Celebrantes*, h. e., ipse sacerdos celebrans; item *celebrare facientes*, ex. gr., dominus oratorii interdicti; *b*) item admittentens ad celebranda divina officia...; puta parochus vel rector ecclesiae [2]: verum *c*) tum illos tum istos eximit ab interdicto ignorantia etiam crassa de facto interdicti, excommunicationis, etc. *d*) Data congruenti satisfactione, interdictum cessat absque absolutione.

133. — **4.** Qui causam dederunt interdicto in communitatem seu collegium, sunt ipso facto personaliter interdicti. *Can. 2338 § 4.*

134. Hoc interdicto puniuntur qui delicto suo causa fuerunt, qua locu aut communitas seu collegium subjecta fuerunt interdicto locali aut personali generali vel particulari. Est vera et justa punitio in personam; puta praesidis, cujus mandato Universitas a decreto Pontificis ad Universale Concilium appellaverit. Interdictum hoc nemini et reservatum.

CAPUT III.

SUSPENSIONES

135. Suspensiones quindecim habentur; quarum septem sunt reservatæ Sedi Apostolicæ, una Ordinario, una Superiori majori; reliquæ nemini sunt reservatæ: neque omnes sunt censuræ sensu proprio.

ART. I. — SUSPENSIONES RESERVATÆ SEDI APOSTOLICÆ

136. Ab his in casibus occultis absolvere potest Ordinarius, sive per se, sive per alium. Præterea, tum in articulo mortis, tum in casibus urgentioribus confessarii habent easdem facultates, quas pro absolvendo ab excommunicationibus reservatis simpliciter.

1) Plura de his D'ANN. *In Const. « Apost. Sedis » Num. 218-221.*
2) Non videntur comprehendi laici, qui, jure non suo abutentes, quempiam admitterent.

137. — **1.** Episcopus aliquem consecrans in Episcopum, Episcopi vel, loco Episcoporum, presbyteri adsistentes, et qui consecrationem recipit sine apostolico mandato contra præscriptum Can. 953. *Can. 2370.*

Casus rariores et confessariis non obvii.

138. — **2.** Clerici, qui per simoniam ad ordines scienter promoti fuerint, aut sacramenta ministraverint vel receperint. *Can. 2371.*

139. *a*) Qui sint prima tonsura initiati suspensionem incurrunt, si et quoties *ordines etiam minores recipiunt*, cum et hi in jure veniant nomine ordinum [1]; item, si et quoties sacramenta administrent aut recipiant. — *b*) Verum ad hoc necesse est quod ordines receperint *per simoniam*, utique realem aut mixtam; et quidem *scienter*. Quare, si contractus simoniacus ab aliis initus fuerat ipso clerico inscio, ignorantiâ licet crassâ vel supinâ, ipse a suspensione simoniacæ ordinationis et a subsequentibus pœnis immunis est.

140. — **3.** Suspensionem a divinis ipso facto contrahunt, qui recipere ordines præsumunt ab excommunicato vel suspenso vel interdicto post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam aut a notorio apostata, hæretico, schismatico; qui vero bona fide a quopiam eorum sit ordinatus, exercitio careat ordinis sic suscepti donec dispensetur. *Can. 2372.*

141. 1.° Suspensio hæc *a*) est a *divinis*; quæ proinde « vetat omnem actum potestatis ordinis, quam quis sive per sacram ordinationem sive per privilegium obtinet » [2]. — *b*) Hanc contrahunt qui ordines etiam minores recipere *praesumunt*; ergo non illi, qui recipiant ex ignorantia crassa vel supina, aut ex gravi metu. — *c*) Recipiant vero ab *excommunicato ... post sententiam;* ergo non contrahunt qui recipiant ab excommunicato tolerato, vel a suspenso aut interdicto ex jure ante sententiam etiam declaratoriam: aut *d*) recipiant ab *haeretico ... notorio;* ergo non contrahunt qui recipiant ab occulto.

2.° Qui bona fide a quopiam eorum sit ordinatus *a*) *careat exercitio ordinis* sic suscepti. Hæc est mera privatio quoad ordinatum, et quasi pœna in ordinantem [3]. — *b*) Ea privatio perdurat donec ordinatus *ab ea dispensetur*: at dispensatio videtur dari posse ab Episcopo; secus ea clausula superflua foret.

Quid, si dubitaverit, et ex culpabili desidia neglexerit inquirere? —

1) Codex *Can. 949, 950* — *Ordo* heic non dicitur prima tonsura, ut facile eruitur ex contextu verborum.

2) Codex *Can. 2792 § 2 n. 2.*

3) Cf. Bucc. *Num. 110*; D'Ann. *Summ.* I. *394 VI*, et *In Const.* « *Apost. Sedis* » *Num. 206.* — Simul adverte quæ dicimus in *Nota 5.*

Adhuc videtur dispensari posse ab Episcopo; cum in re dubia accipiendum sit quod est reo favorabilius [4].

142. — **4.** In suspensionem per annum ab ordinum collatione incurrunt: 1.° Qui contra præscriptum Can. 955 alienum subditum sine Ordinarii proprii litteris dimissoriis ordinaverint; — 2.° qui subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, ordinaverint contra præscriptum Can. 993 n. 4, 994; — 3.° qui aliquem ad ordines majores sine titulo canonico promoverint contra præscriptum Can. 974 § 1 n. 7; — 4.° qui, salvo legitimo privilegio, religiosum, ad familiam pertinentem quæ sit extra territorium ipsius ordinantis, promoverint, etiam cum litteris dimissoriis proprii Superioris, nisi legitime probatum fuerit aliquem e casibus occurrere, de quibus in Can. 966. *Can. 2373.*

Suspensiones hæ partiales sunt, nempe ab ordinum collatione tantum: nec sunt proprie censuræ, cum prohibitio sit per annum [5].

143. — **5.** Religiosus clericus cujus professio ob admissum ab ipso dolum nulla fuerit declarata, si sit in ordinibus majoribus, ipso facto suspensus manet, donec Sedi Apostolicæ aliter visum fuerit. *Can. 2337.*

Suspensio est generalis. Ad eam vero incurrendam necessaria sunt tria: *a)* Professio, sive solemnis sive simplex, fuerit nulla; *b)* id factum fuerit ob dolum ipsius religiosi; *c)* ejus nullitas declarata fuerit auctoritate legitima.

144. — **6.** Professus vota perpetua in sacris, qui dimissus fuerit ob delicta minora iis de quibus in Can. 670, ipso facto suspensus manet, donec a Sancta Sede absolutionem obtinuerit. *Can. 671.*

145. — **7.** Capitula, conventus aliique omnes ad quos spectat, qui electos, præsentatos, nominatos ad beneficium vel dignitatem ecclesiasticam in eorumdem possessionem vel regimen seu administrationem admiserint ante litterarum confirmationis vel institutionis præsentationem, suspensi maneant ad beneplacitum Sedis Apostolicæ. *Can. 2394 n. 3*

4) D'Ann. In *Const. Num. 205, sequ.*; Palm. ad Gury *Num. 811. 11*, et *Opus theol.* VII. *Tract. XI. 536.*

5) Codex *Can. 985 n. 7* decernit irregularitatem contrahi posse ex violatione suspensionis (vel interdicti), quæ non sit sensu proprio censura.

146. **Appendix**. — *1.* Clericus, qui, non obtenta ab Ordinario loci licentia, aliquam personam privilegio fori fruentem (infra personas indicatas *Num. 65, 84)* ausus fuerit trahere ad judicem laicum, incurrit ipso facto in suspensionem ab officio reservatam Ordinario. *Can. 2341.*

Hæ personæ privilegio fori fruentes sunt clerici omnes divinis ministeriis mancipati, saltem per primam tonsuram; item religiosi omnes utriusque sexus, etiam laici et novitii [6].

— *2.* Religiosus fugitivus, si sit in sacris, ipso facto incurrit in suspensionem proprio Superiori majori reservatam. *Can. 2386.*

ART. II. — Suspensiones nemini reservatæ

147. — **1.** Sacerdos, qui sine necessaria jurisdictione præsumpserit sacramentales confessiones audire, est ipso facto suspensus a divinis; qui vero a peccatis reservatis absolvere, ipso facto suspensus est ab audiendis confessionibus. *Can. 2366.*

148. In utroque casu absolutiones datæ ab his sacerdotibus *per se* invalidæ sunt; licet circumstantiæ dari possint, in quibus, supplente Ecclesia jurisdictionem, fiant validæ *per accidens* [1]. Verum numquam licet absolvere in casu, in quo certum est Ecclesiam non supplere; nec regulariter licet Ecclesiam cogere ad supplendum: ad hos casus referuntur suspensiones præsentes.

In prima parte hujus Canonis suspenditur a divinis sacerdos, qui sine necessaria jurisdictione *praesumit confessiones audire;* seu sciens volens audit, licet non absolvat; quare a suspensione ipsum excusat ignorantia etiam crassa et supina, in casu præsenti haud facilis. — *b*) In altera parte suspenditur, non qui audiat, sed qui, audita confessione et in hac peccato reservato, ab hoc *absolvere praesumat*; quare hic quoque effugere potest suspensionem ex ignorantia crassa vel supina, quæ in casu præsenti minus difficilis est. Hæc suspensio est ab audiendis confessionibus.

149. — **2.** Qui sine litteris vel cum falsis dimissoriis litteris, vel ante canonicam ætatem, vel per saltum ad ordines malitiose accesserit. *Can. 2384.*

150. Litteræ dimissoriæ sunt eæ, quibus Episcopus aliquem sibi subditum ad alium Episcopum mittit, ut ab eo ad tonsuram vel ad sacros ordines promoveatur. Ætas canonica est, ut subdiaconatus non conferatur ante annum vigesimum primum completum, diaconatus ante completum vigesi-

6) Codex *Can. 108 § 1, 120 § 1, 614.*

1) "In errore communi. . . . jurisdictionem supplet Ecclesia pro foro tum externo tum interno." Codex *Can. 209.*

mum secundum, presbyteratus ante completum vigesimum quartum. Ordinatio per saltum in hoc est, quod ordo superior accipiatur ante inferiorem. Vox « malitiose » indicat ad suspensionem requiri quod prædicta crimina fiant scienter et libere ad decipiendum ordinantem et sic extorquendam ordinationem.

151. — **3.** Clericus, qui in manus laicorum officium, beneficium aut dignitatem ecclesiasticam resignare præsumpserit. *Can. 2400.*

152. Quid sint officium, beneficium, dignitas, jam alibi vidimus. Resignatio officii, beneficii, dignitatis, est ejusdem abdicatio ex justa causa sponte ac legitime facta ex auctoritate Superioris. Natura rerum resignandarum postulat, ut earum resignatio fiat in manus legitimi Superioris ecclesiastici.

153. — **4.** Abbas vel Prælatus *nullius*, qui contra præscriptum Can. 322 § 2 benedictionem non receperit. *Can. 2402.*

154. Canon citatus statuit: « Abbates vel Prælati *nullius*, qui ex præscripto apostolico vel ex propriæ religionis constitutionibus benedici debent, intra tres menses a receptis litteris apostolicis, cessante legitimo impedimento, benedictionem ab Episcopo, quem maluerint, accipiant ».

155. — **5.** Vicarius Capitularis concedens litteras dimissorias pro ordinatione contra præscriptum Can. 958 § 1 n. 3 ipso facto subjacet suspensioni a divinis. *Can. 2409.*

156. Canon citatus statuit: « Litteras dimissorias pro sæcularibus dare potest, quamdiu jurisdictionem in territorio retinet,.... de Capituli consensu Vicarius Capitularis post annum a sede vacante; intra annum vero solis arctatis ratione beneficii recepti vel recipiendi, aut ratione certi alicujus officii, cui propter necessitatem diœcesis sine dilatione sit providendum ».

157. — **6.** Superiores religiosi, qui, contra præscriptum Can. 965-967, subditos suos ad Episcopum alienum ordinandos remittere præsumpserint, ipso facto suspensi sunt per mensem a Missæ celebratione. *Can. 2410.*

Res clara: ceterum hæc suspensio non est proprie censura.

APPENDIX

DE IRREGULARITATIBUS

Cum hæc materia ex Codice normas determinatas acceperit, nobis liceat et eam per summa capita attingere. — Dicemus: 1.º De irregularitatibus in genere; 2.º de irregularitatibus in specie; 3.º de cessatione irregularitatum.

CAPUT I.

DE IRREGULARITATIBUS IN GENERE

158. *Irregularitas* definiri potest «impedimentum natura sua perpetuum, jure ecclesiastico constitutum, quo propter reverentiam divinis ministeriis debitam alicui interdicitur directe et per se ordinum susceptio, indirecte et per consequens ordinum susceptorum exercitium»[1]. Dicitur *a*) impedimentum: non enim proprie pœna est, sed quædam inhabilitas ad sacra obeunda, et hoc, etsi quandoque in pœnam delicti contrahatur. — *b*) Dicitur impedimentum *jure ecclesiastico constitutum*: non enim provenit immediate et per se ex jure naturali aut divino: quo, ex. gr., fit ut infans non possit baptizare, ut femina non possit Missam celebrare: nec provenit immediate ex aliqua hominis sententia, qua quis prohiberi possit ab ordine accipiendo vel exercendo; sed instar axiomatis habetur: «nulla irregularitas, quae non sit in jure expressa,, [2]. — *c*) Dicitur *natura sua perpetuum:* impedimentum enim quod per se naturaliter tollitur, ut esset defectus aetatis vet scientiae, non est irregularitas: haec tolli tantum potest per dispensationem. — *d)* Eo impedimento *interdicitur directe et per se ordinum susceptio,* imo et tonsurae: susceptio non irritatur, sed prohibetur, et *sub gravi*: hinc per se graviter

1) Cf D'Ann. *Summ.* I. *Num. 399;* Noldin *De pœnis 123, sequ.*; Palm., Ball. *VII. 603-seqq.* Tanq. *De sacram.* 833; wernz *Jus Decret.* II. *95-155* Cerato *Censuræ....* Art. *XII.;* Ferreres II. *889-908,* Tummulo *1032-1049.*
Codex *Can. 983.* — Consectaria apud D'ann. *Num. 399.*

peccant, tum qui ordinem aut tonsuram confert, tum qui suscipit — *e)* Eodem impedimento interdicitur *ordinum susceptorum exercitium*; proinde et receptio beneficii, cui adnexum est ministerium interdictum. Tamen exercitium validum est, etiam in iis, quae supponunt datam ab Ecclesia jurisdictionem; ac, saltem probabiliter, valida quoque est ipsa collatio beneficii. — *f)* Motivum utriusque prohibitionis est *reverentia debita sacris ministeriis*: Ecclesia enim jure ab iis arcet eos, quos judicat ea exercere non posse cum debito decore ac dignitate.

159. **Consectaria.** - 1.um Omnis et solus masculus, baptizatus et legibus Ecclesiæ subditus, potest esse subjectum irregularitatis: non femina, nec infans, nec infidelis, nec Romanus Pontifex.

2.mu «Ignorantia irregularitatum sive ex delicto sive ex defectu (atque impedimentorum) ab eisdem non excusat»[3].

3.um «Irregularitates (et impedimenta) multiplicantur ex diversis earumdem causis, non autem ex repetitione ejusdem causæ, nisi agatur de irregularitate ex homicidio voluntario»[4]. Hinc *a)* triplici innodatur irregularitate, qui est illegitimus et corpore vitiatus et bigamus; item, qui est infamia juris notatus et seipsum mutilavit et actum ordinis sibi prohibitum exercuit. — *b)* Unica tenetur irregularitate judex, qui tres tulit sententias capitales, sacerdos qui suspensus ter Missam celebravit. — *c)* Qui tres homines tribus ictibus occidit tres incurrit irregularitates, unam qui tres procuravit abortus.

4.um Nemo habendus ut irregularis, nisi de irregularitate certo constet, tum ex parte juris tum ex parte facti: irregularitas enim est res odiosa, nedum quæ ex delicto, sed et quæ ex defectu.[5]

CAPUT II.

DE IRREGULARITATIBUS IN SPECIE

160. Potissima irregularitatum divisio ea est, qua quædam dicuntur esse *ex delicto*, quædam *ex defectu*. Priores proxime oriuntur ex proprio delicto; ex. gr., ex homicidio, ex apostasia. Posteriores proxime oriuntur ex absentia alicujus qualitatis ad recte ordinem suscipiendum vel exercendum requisitæ; ex. gr., ex notabili corporis deformitate. Illæ instar pœnarum sunt, non item istæ; illas contrahunt delinquentes, has etiam inviti et inscii; insuper illæ prohibent quodcumque cujuscumque ordinis exercitium: istæ illud quo quis rite defungi non valet [1].

ART. I. — — Irregularitates ex defectu

161. — Sunt irregulares ex defectu: 1.° Illegitimi, sive illegitimitas sit publica sive occulta, nisi fuerint legitimati vel vota

3) Codex *Can. 988.*
4) Codex *Can. 989.* — Veteres hærebant. Cf. Ferreres *Num. 907*; Tumm. *1637*. Tanqu. *Num. 835*; Zannin. *2448*; Gen. *631*; Noldin *126*.
5) Cf. Bucc. *Num. 1318*; D'Ann. *404*; Tumm. *1035 Qu. 3.*
1) Cf. D'Ann. *Num. 400, 409*; Noldin *125*; Wernz *86*, II.

solemnia professi; 2.° Corpore vitiati, qui secure propter debilitatem, vel decenter propter deformitatem, altaris ministerio defungi non valeant. Ad impediendum tamen exercitium ordinis legitime recepti, gravior requiritur defectus, neque ob hunc defectum prohibentur actus qui rite poni possunt; 3.° Qui epileptici vel amentes vel a dæmone possessi sunt vel fuerunt; quod si post receptos ordines tales evaserint et jam liberos esse certo constet, Ordinarius potest suis subditis receptorum ordinum exercitium rursus permittere; 4.° Bigami, qui nempe duo vel plura matrimonia valida successive contraxerunt; 5.° Qui infamia juris notantur; 6.° Judex qui mortis sententiam tulit; 7.° Qui munus carnificis susceperint, eorumque voluntarii ac immediati ministri in exsecutione capitalis sententiæ. *Can. 984.*

162. Pauca de singulis: 1.° Sunt irregulares, qui nati sunt ex fornicatione, ex adulterio, ex matrimonio propter impedimentum dirimens nullo[2]; nisi hoc a conjugibus, aut saltem ab uno [3], fuerit ignoratum. Qui certo sciat se natum esse ex parentibus solutis aut apparenter tantum conjunctis, antequam ordines suscipiat, tenetur petere dispensationem [4]. Ceterum illegitimitas debet esse certa: hinc hoc titulo non sunt habendi *per se* ut irregulares omnes expositi. Qui vero in matrimonio nati sunt, præsumuntur nati ex matrimonio; pater enim censetur « quem nuptiæ demonstrant ». Hæc irregularitas cessat per subsequens matrimonium, utique religiosum [5]; item per solemnem votorum professionem.

2.° Irregulares sunt cæci; item muti, surdi, carentes membro ad obeunda ministeria vix non necessario; laborantes habitualiter tali morbo, qui eadem obire sine periculo gravi erroris aut positivæ irreverentiæ impediat. Ceterum, sacerdos, qui rite Missam celebrare non valeat, rite poterit confessiones audire. Item defectus quidam secundarii facilius dissimulantur supervenientes ordinationi, quam exstantes antecedenter.

3.° Si qui ejusmodi sint quando ordines petunt, certe eos Episcopus ordinare non debet; si tales fuerunt, at modo ex sententia medicorum stabiliter convaluisse constat (quod de epilepticis post pubertatem non admittitur), Episcopus eos poterit ordinare. Facilius permittere potest totale aut partiale ordinum exercitium iis, in quibus defectus posteriores sunt ordinatione, et modo cessasse judicantur, aut non præbere præ quibusdam officiis grave periculum.

4.° De bigamis variæ erant et implexæ canonistarum sententiæ. Nunc

2) Ratio indicatur a S. Thoma *Suppl. P. 3 Qu. 39 art. 5.*
3) Codex *Can. 1114.*
4) Excusatur qui id facere nequeat sine infamia sui vel parentum. S. Lig. *Num. 420.* — Cf. Gén, *624*; Noldin *149, sequ.*
5) Legitimatio, quæ inducatur vi legis civilis, nihil juvat; sicut nec nocet civilis illegitimitas

res clara. Bigami in sensu irregularitatis sunt, qui duo vel plura matrimonia valida successive contraxerunt; non qui duxerunt viduam vel corruptam, etc. Ratio inductæ ab Ecclesia irregularitatis ex eo est, quod in prædicta bigamia deficit perfecta significatio unionis Christi cum Ecclesia. Ceterum ad irregularitatem non requiritur quod ille ordinandus matrimonium sive unum sive utrmque consummaverit.

5.º Ex *infamia juris* irregulares sunt illi, quos constat perpetrasse aliquod ex iis criminibus, quibus inflicta est nota infamiæ sive ipso facto, sive post sententiam. Ita in Codice declarantur plures ipso facto infames [6]: de apostatis, hæreticis et schismaticis edicitur quod, nisi moniti resipiscant, infames declarentur [7]. Hæc irregularitas non est proprie ex delicto, sed ex *defectu famæ;* ac nonnisi per dispensationem tollitur. Modo nulla amplius habetur per se irregularitas ex *infamia facti;* seu quando quis ob patratum delictum, vel pravos mores bonam existimationem apud fideles probos et graves amisit: at de hoc judicium spectat ad Ordinarium; qui hujusmodi infames ab ordinibus repelle re debet quousque ea infamia facti perdurat [8].

6.º Quoniam Ecclesia a judiciis sanguinis, licet justis, abhorret, ideo hanc irregularitatem induxit; quam modo incurrit solus judex, qui mortis sententiam, licet justam, tulit. Eam modo non incurrunt accusatores, testes, procuratores contra reum, neque qui sententiam dictant vel scribunt aut publicant. Neque eam incurrunt jurati; quippe qui sententiam non ferunt, sed judicant de solo facto.

7.º Carnifices fiunt irregulares ipsa susceptione muneris, etsi numquam exsecuti fuerint. Ceteri Ministri irregulares fiunt exsecutione pœnæ capitalis; dummodo ministerium præstiterint *voluntari* et *immediate*. Non præstant voluntarie milites, qui vi legis illi officio exsequendo adigantur: voluntarie præstant, qui officium illud sponte acceptent vel petant intuitu mercedis. Item non præstant immediate, qui supplicii machinam (ghigliottina) construant vel constructam erigant; neque lictores, qui reum ad supplicii locum ducant vel urgeant ut citius ad eum perveniat, ut celerius scalam ascendat; præstat immediate, qui corpus rei fatali cæsuræ apponit ejusque collum denudat; qui securim elevat ac demittit, carnifex est. Hæc aliis quoque formis extremi supplicii applicentur.

ART. II. — Irregularitates ex delicto

163. Ut hujusmodi irregularitas habeatur, necesse est quod ipsum delictum fuerit peccatum grave, post Baptismum commissum, et externum sive publicum sive occultum [9]: unicum, quod excipitur a conditione secunda, est quod in Can. 985 notatur sub Num. 2º .

Hinc: 1.º Qui in ponenda actione per se causativa irregularitatis, aut

6) Codex *Can 2314 § 1 n. 3, 2320, 2328, 2343, 2351 N. 2 2357 N. 1.*

7) Codex *Can. 2314 § 2.* — Patet modo locum non esse controversiæ præcedenti, de qua D'Ann. *Summ.* I. *430.*

8) Codex *Can. 2293 § 2, 987 n. 7.*

9) Codex *Can. 986.* — Cf. S. Lig. *Lib. VII. Num. 549;* Palm. *618.*

non peccavit, aut non graviter, hic immunis est ab irregularitate: ita qui eam posuerit bona fide, aut in materia non gravi. Hoc sensu excusat ab irregularitate ignorantia legis prohibentis delictum, nisi fuerit crassa: at non excusat ignorantia irregularitatis.

2.° Immunis est ab irregularitate, qui actionem delictuosam ponit ex metu gravi excusante a lege positiva, licet non a lege naturali: ita qui ex metu gravi ponat actum ordinis sibi sub pœna canonica prohibitum.

3.° Immunis est ab irregularitate, qui causam quidem posuit delicti, ac proinde graviter peccavit, non tamen delictum consummavit: ita qui arma contra inimicum explosit, at frustra.

4.° Si, perpetrato homicidio, solus auctor sciat se esse homicidam, ab adnexa irregularitate non eximitur.

164. — Sunt irregulares ex delicto: 1.° Apostatæ a fide, hæretici, schismatici; 2.° Qui, præterquam in casu extremæ necessitatis, Baptismum ab acatholicis quovis modo sibi conferri siverunt; 3.° Qui matrimonium attentare aut civilem tantum actum ponere ausi sunt, vel ipsimet vinculo matrimoniali aut ordine sacro aut votis religiosis etiam simplicibus ac temporariis ligati, vel cum muliere iisdem votis adstricta aut matrimonio valido conjuncta; 4.° Qui voluntarium homicidium perpetrarunt aut fetus humani abortum procuraverunt, effectu secuto, omnesque cooperantes; 5.° Qui seipsos vel alios mutilaverunt, vel sibi vitam adimere tentaverunt; 6.° Clerici medicam vel chirurgicam artem sibi vetitam exercentes, si exinde mors sequatur: 7.° Qui actum ordinis, clericis in ordine sacro constitutis reservatum, ponunt, vel eo ordine carentes, vel ab ejus exercitio pœna canonica sive personali, medicinali aut vindicativa, sive locali prohibiti. *Can. 985.*

165. Pauca de singulis: 1.° Apostatæ a fide.... Hos terminos jam alias exposuimus. Ad irregularitatem necesse est quod apostasia, hæresis,... sit externa; non quod sit publica. Si occulta sit, ab ea dispensare suos subditos possunt Ordinarii per se vel per alium [10]: item et a sequentibus irregularitatibus, ea excepta quæ sub Num. 4.°, vel alia quacumque ad forum judiciale deducta.

2.° Qui siverunt, h. e., permiserunt vel non impediverunt, licet non postulaverint. Evidenter permissio hæc dari debuit ætate adulta, cum perfecta cognitione rei et prohibitionis Ecclesiæ. Ceterum irregularis fit etiam si novit Baptismum sibi conferri, nedum valide, sed et ritu qui est in Rituali Romano. Excipitur casus extremæ necessitatis: irregularitas enim hæc est ex delicto.

10) Codex *Can. 990 § 1.*

3.º Sunt irregulares qui, cum ligati essent vinculo matrimoniali aut ordine sacro aut votis religiosis licet simplicibus ac temporariis, ausi sunt attentare matrimonium aut ponere tantum actum civilem. Qui actu tantum civili ligati matrimonium coram Ecclesia contraxerint, non fiunt irregulares; qui ipsum contrahere ausi sint ligati votis simplicibus, contraherent quidem valide, at illicite, et fiunt irregulares: qui ligati vinculo matrimoniali aut ordine sacro aut votis solemnibus, contraherent invalide, et fiunt irregulares. De omnibus verum est, quod fiunt irregulares, etiamsi ausi fuerint ponere tantum actum civilem: quid importet phrasis « ausi fuerint » jam alibi vidimus. Idem irregulares fiunt etiam, si, ab omni vinculo soluti, ausi fuerint contrahere (valide) cum muliere adstricta votis religiosis simplicibus, vel (invalide) cum femina matrimonio valide conjuncta aut votis solemnibus ligata.

4.º Tres hominum classes hac irregularitate tenentur. *a*) Qui perpetrarunt homicidium, utique injustum, et insuper voluntarium. Cum hæc irregularitas sit ex delicto et nullum verbum in odiosis haberi possit supervacaneum, vox « voluntarium » indicat, quod tale esse debet perfecte, tum ex parte intellectus tum ex parte voluntatis, imo et directe. Homicidio accensenda quoque est craniotomia et embryotomia, extra casus in quibus saltem practice æstimari possit licita [11]: at, in odiosis, certum esse debet fetum illum vere fuisse hominem, ac proinde animatum. Insuper requiritur certitudo de patrato homicidio, seu certitudo tum de morte alterius, tum de efficacia actionis suæ in illam. — *b*) Irregulares sunt qui procurarunt abortum fetus humani, sive animati sive (verius) inanimati; de quo delicto jam diximus, agentes de censuris. — *c*) Demum irregulares sunt cooperantes ad alterutrum delictum. Quoad utrumque certe comprehenduntur mandantes, et qui operam proximam præstant, vel auctores sunt ut crimen citius patretur. Quoad homicidium, comprehenduntur qui vi vel dolo faciant ne alius se defendere possit, aut ne quis ei opituletur; judices et accusatores ac testes injusti; item qui communi consilio concurrunt, sed unus occidit. Quoad abortum, comprehenduntur medici et alii, qui alterius jussu aut mandato faciunt ut mulier abigat; imo et vere cooperantur, qui sive crimen sive modum patrandi consulunt.

Ab hac irregularitate, licet ex delicto occulto, dispensare nequit Ordinarius.

5.º Mutilatio est « abscissio membri, seu partis corporis proprium et distinctum officium habentis ». Hinc ad mutilationem necesse est quod membrum separetur a corpore, et quidem membrum habens proprium officium: quare, si abscindatur membrum ita læsum ut prorsus inutile evaserit, non habetur proprie mutilatio. Ex speciali Juris dispositione erat irregularis, qui sui ipsius membri partem, ex. gr., digitum vel digiti articulum absciderit; sed in Jure novissimo de hac re nihil. Si quis ex gravissima causa seipsum mutilet, ex. gr., miles ne ad prælium destinetur, irregularis fit:

11) Cf. nostrum *Cursus Lib. III. Num. 200;* quo in loco diserte diximus nobis hodie certam esse intrinsecam craniotomiæ illiceitatem, simul innuentes non deesse qui videntur dubitare.

non enim heic delictum punitur, sed macula inspicitur. — Quoad alteram partem, irregularitas noviter inducta est propter nimiam horum criminum frequentiam: at res clara.

6.° Jus novissimum statuit: « Clerici sine apostolico indulto medicinam vel chirurgiam ne exerceant [12]. Nunc ergo clericis vetatur, nedum exercitium artis chirurgicæ per adustionem vel incisionem, sed exercitium artis medicæ vel chirurgicæ: utique excepto casu indulti apostolici, ut non raro datur pro locis missionum. Tamen canonistæ, tum a lege positiva prohibente, tum ab adnexa irregularitate excipiunt casum veræ et urgentis necessitatis. Extra hunc casum, prohibitionis objectum est simplex exercitium medicinæ vel chirurgiæ; irregularitas habetur tantum, si ex eo exercitio mors sequatur, et ex eo secutam esse constet.

7.° Duæ partes distinguantur: *a*) Fiunt irregulares, qui aliquo ordine carentes exercent actum clericis in ordine sacro constitutis reservatum. Ita irregulares fiunt laicus fungens ordine subdiaconatus in Missa solemni, subdiaconus cantans Evangelium in Missa, diaconus sacramentaliter absolvens, sacerdos calicem consecrans. Modo hæc irregularitas non restringitur ad clericos; nec requiritur quod exercitium ordinis fiat scienter et solemniter. — *b*) Fiunt irregulares, qui, cum sint in ordine sacro constituti, ipsum exercent, licet ab eo exercendo prohibeantur aliqua pœna canonica sive ea sit *personalis medicinalis* aut *personalis vindicativa*, sive ea sit *localis*. Pœna *personalis medicinalis* est censura; cujus proprium est ut feratur ad emendationem, ac proinde in delinquentem contumacem, ut a contumacia recedat; pœna *personalis vindicativa* est, quæ fertur ad expiationem delicti, ac proinde in delinquentem licet non contumacem, ut pro delicto puniatur: pœna *localis* est, quæ fertur directe in locum, ac proinde afficere potest indirecte fidelem non delinquentem, pro quo pœna proprie non est, sed mera privatio. Olim sententia communis erat irregularitatem contrahi tantum in primo casu; si quis, nempe, irretitus censura exerceat ordinem illum, a quo per censuram prohibetur; in altero vero casu et in tertio, peccare quidem qui ordinem prohibitum exerceat, at non fieri irregularem: nunc clare statuitur in his quoque casibus contrahi irregularitatem.

166. **Appendix**. — *De impedimentis*. — De ratione irregularitatum participant impedimenta, quæ obstant quidem susceptioni ordinum, at natura sua cessare possunt; iisque cessantibus, nihil impedit ordinum susceptionem. Hæc impedimenta septem sunt:

167. — Sunt simpliciter impediti: 1.° Filii acatholicorum, quamdiu parentes in suo errore permanent; 2.° Viri uxorem habentes; 3.° Qui officium vel administrationem gerunt clericis vetitam cujus rationem reddere debeant, donec, deposito officio et administratione atque rationibus redditis, liberi facti sint;

12) Codex *Can. 139 § 2.*

4.° Servi servitute proprie dicta ante acceptam libertatem; 5.° Qui ad ordinarium militare servitium civili lege adstringuntur, antequam illud expleverint; 6.° Neophyti, donec judicio Ordinarii sufficienter probati fuerint; 7.° Qui infamia facti laborant, dum ipsa judicio Ordinarii perdurat [13].

168. Circa impeditos sub n. 5° attendenda sequens declaratio: « Impediti sunt ad sensum Canonis 987 n. 5° qui ad militiam forsan vocabuntur, sed de facto nondum sunt vocati, vel quia ætate impares sunt, vel quia examine recte peracto ad tempus inhabiles sunt declarati » [14].

Habetur et impedimentum ab exercitio ordinum: « Conjugatus, qui sine dispensatione apostolica Ordines majores, licet bona fide, suscepit, ab eorumdem Ordinum exercitio prohibetur » [15].

Hæc impedimenta plus minus inter irregularitates ex defectu olim recensebantur, ac circa ea variæ et hærentes habebantur auctorum opiniones: nunc omnes controversiæ sublatæ.

CAPUT III.

DE CESSATIONE IRREGULARITATIS

169. Irregularitas quandoque cessare potest naturaliter, cessante causa ejusdem; ita ea, quæ sit ex defectu corporis vel mentis: quæ est ex defectu natalium cessat per subsequentem legitimationem aut per professionem religiosam solemnem. Verum irregularitates in genere non cessant, nisi per dispensationem a legitimo Superiore.

170. — **Principia. I.** Romanus Pontifex dispensare potest a quacumque irregularitate, sive per se, sive per suum delegatum.

II. Ordinarii per se vel per alium possunt suos subditos dispensare ab irregularitatibus omnibus ex delicto occulto provenientibus, ea excepta quæ est ex homicidio voluntario et ex procuratione abortus, et quacumque alia quæ deducta sit ad forum judiciale [1].

III. Eadem facultas competit cuilibet confessario in casibus occultis urgentioribus, in quibus Ordinarius adiri nequeat et periculum immineat gravis damni vel infamiæ: sed haec dispen-

13) CODEX *Can. 987.* — De hisce conferantur canonistæ.
14) *Commissio Pont.* ad Canones Codicis interpretandos diebus 3-4 junii ia .1918,, apud *Acta Apost. Sedis* Vol. X. 344; *Monit. eccles.* XXX. 237.
15) CODEX *Can. 132 § 3.* — Quinam laborent infamia facti, edicit CODEX *Can. 2293 § 3.* Cf. FERRERES *Num. 903 - 906.*
1) CODEX *Can. 990 § 1.* — Cf. D'ANN. *Num. 429, 14;* BALL. *622.*

satio in eo tantum juvat, ut pœnitens ordines jam susceptos exercere licite valeat [2].

171. **Resolutiones.** — *Ex Princ. I.* — 1.ª Si irregularitas sit publica, et dispensatio petatur pro foro externo, recurrendum est ad sacram Congregationem *De disciplina sacramentorum*, ad quam spectant ea omnia, quæ decerni concedique solent in disciplina omnium Sacramentorum [3]. Si agatur de casu occulto et dispensatio petatur pro foro interno, recurrendum est ad sacram Pœnitentiariam, cujus est pro solo foro interno dispensationes largiri [4].

2.ª « In precibus pro irregularitatum ac impedimentorum dispensatione, omnes irregularitates ac impedimenta indicanda sunt; secus dispensatio generalis pro reticitis in mala fide non valebit: pro reticitis in bona fide valebit, nisi tacita sit irregularitas ex voluntario homicidio aut procuratione abortus aliave deducta ad forum judiciale; imo, si agatur de irregularitate ex homicidio voluntario, etiam numerus delictorum exponendus est sub pœna nullitatis concedendæ dispensationis » [5].

3.ª In petenda dispensatione exponenda quoque est justa causa, quæ solet esse penuria sacerdotum et bona vita ordinandi.

4.ª Dispensatio generalis ad ordines valet pro ordinibus quoque majoribus; et dispensatus potest obtinere beneficia, non concistorialia, etiam curata [6].

172. *Ex Princ. II.* — 1.ª Ut Ordinarius dispensare possit, modo non requiritur urgens necessitas aut impossibilitas recurrendi ad Summum Pontificem: satis est agi de irregularitate ex delicto occulto.

2.ª In casibus irregularitatis dubiæ adhuc competere videtur Ordinario facultas dispensandi ad cautelam, et quidem definitive; adeo ut irregularitas dein non reviviscat, si forte vere exstitisse comperiatur.

3.ª Hæc facultas Ordinario competit, tum in casu quo irregularitas impediat exercitium ordinis suscepti, tum in casu quo impediat ipsam ordinis susceptionem.

4.ª Ex epikeia eadem facultas competere adhuc videtur Ordinario circa irregularitatem ex defectu in casibus urgentioribus, in quibus dispensatio differri nequeat absque periculo gravis scandali vel infamiæ [7].

173. *Ex Princ. III.* — 1.ª Facultas vi hujus Canonis concessa confessariis habet eamdem materiam, quam facultas concessa Ordinariis: tamen limitatur ad casus urgentiores, in quibus adiri nequeat Ordinarius.

2.ª Confessarius in casibus urgentioribus dispensare nequit ab irregularitate impediente ordinis susceptionem, sed tantum ab impediente exercitium ordinis jam suscepti.

2) Codex *Can. 990* § 2.
3) Codex *Can. 249* § 2.
4) Codex *Can. 258* § 1.
5) Codex *Can. 991* § 1 et 2.
6) Codex *Can. 991* § 3.
7) Ita censebant communiter theologi et canonistæ.

3.ª Eadem facultas datur confessario absolute; proinde qui fuit a confessario dispensatus, non tenetur postea recurrere ad Apostolicam Sedem, et multo minus sub pœna reincidentiæ, ceu plures hucusque censebant [8].

4.ª Hæc dispensatio a confessario datur pro foro interno; adeo ut ea prodesse non possit dispensato, si contingat rem ad forum contentiosum deduci; ad hoc tantum ei juvat, ut licite possit ordinem exercere: ceterum non est necesse eam dari in foro sacramentali. Si concessa sit in foro interno non sacramentali, scripto consignari debet, et de ea in secreto Curiæ libro constare debet [9].

8) Cf. *Monit. eccles.* Vol. XXII. pag. 223-228.
9) CODEX *Can 991 § 4.* — Cf. CERATO *Num. 166.*

SOLI DEO HONOR ET GLORIA

INDEX

De Censuris

PRÆLIMINARIA . . . . . pag. 5

PARS PRIMA — DE CENSURIS EX CODICE . . . . . » 7

CAP. I. Quæ sunt omnibus censuris communia . . . . . » »

CAP. II. Quæ sunt censuris specie diversis propria . . . » 9

Art. I. De excommunicatione . . . . . » »

§ 1. De exclusione a communione fidelium . . . . . » 10

§ 2. De effectibus excommunicationis . . . . . » »

Art. II. De interdicto . . . . . » 14

Art. III. De suspensione . . . . . » 15

PARS ALTERA — CENSURÆ HODIE VIGENTES 17

CAP. I. Excommunicationes . . . . . » »

Art. I. Excommunicationes Sedi Apostolicæ reservatæ specialissimo modo . . . . . » »

Art. II. Excommunicationes Sedi Apostolicæ reservatæ speciali modo » 24

Art. III. Excommunicationes Sedi Apostolicæ reservatæ simpliciter » 33

Art. IV. Excommunicationes reservatæ Ordinario . . . . . » 42

Art. V. Excommunicationes nemini reservatæ . . . . . » 47

CAP. II. Interdicta . . . . . » 51

CAP. III. Suspensiones . . . . . » 52

Art. I. Suspensiones reservatæ Sedi Apostolicæ . . . . . » »

Art. II. Suspensiones nemini reservatæ . . . . . » 55

APPENDIX — DE IRREGULARITATIBUS . . . . . » 57

CAP. I. De irregularitatibus in genere . . . . . » »

CAP. II. De irregularitatibus in specie . . . . . » 58

Art. I. De irregularitatibus ex defectu . . . . . » »

Art. II. De irregularitatibus ex delicto . . . . . » 60

CAP. III. De cessatione irregularitatis . . . . . » 64

Acc: 5491

348.55
P33

Pighi, Can. J. B.

AUTHOR

Censurae Sententiae Latae

TITLE

4-50

EIUSDEM DOMUS EDITORIALIS

Can. J. B. PIGHI S. Th. Doct.

CURSUS

THEOLOGIÆ MORALIS

ad usum Scolarum Theologicarum Opus in Volumina quatuor distributum fol. 1200 c.
EDITIO TERTIA

L. 40

L'ideale Corso di Teologia Morale, richiestoci con insistenza da parecchi nostri antichi condiscepoli ed alunni, è stato ora fortunatamente pubblicato da un teologo d'indiscusso valore, MONS. G. B. PIGHI, Vicario Generale di Verona

Dal *Bollettino Eccles.* di Benevento.
22 Maggio 1922

MONS. PROF. GIOVANNI PEPE
Uditore del Card. Ascalesi

DE SACRAMENTO MATRIMONII

TRACTATIO CANONICO MORALIS AD NORMAM CODICIS REDACTA

Editio altera nonnullis animadversionibus aucta
Vol. in 8.o Veronæ 1921 — Lire 4. 50 —

Mons. Pighi ci invia graditissima la seconda edizione del suo DE SACRAMENTO MATRIMONII... Il testo di Mons. Pighi è breve, stringatissimo severamente ordinato per principia, expositiones, resolutiones, quaestiones, ma solido e facile agli alunni che potrebbero con grande profitto mandarlo tutto a memoria: i parroci e i confessori, nella materia sì grave del matrimonio, vi hanno una guida pratica, completa e sicura.

MONITORE ECCLESIASTICO

DIVI THOMAE AQUINATIS

SUMMA SUMMAE
IN EJUS PARTE SPECULATIVA
Adhibitis fere semper iisdem Angelici Doctoris verbis
Cui plura adduntur praecipue ex recentioribus
AD USUM SCOLARUM THEOLOGICARUM
AUCTORE
FR. BASILIO A S. ANNA CARM. DISC.
Volumi 4 in 8 grande di complessive pagine 1630 ediz. carta distinta

Lire 40.

L'Em. mo Cardinal Billot, in una lettera che si è degnato rivolgere all'Autore:

« . . . . . ho percorso da principio alla fine la sua SUMMA SUMMÆ S. THOMÆ e, glielo dico senza ombra di complimento, ma proprio secondo la semplice verità, con molto gusto e piena soddisfazione. Mi sembra felicissimamente raggiunto lo scopo che si era prefisso, di diffondere la pura dottrina di S. Tomaso nei Seminari. IMPECCABILE ESATTEZZA, TANTO NELLE IDEE QUANTO NELLA FORMA SANORUM VERBORUM, COSTANTE FEDELTA' NEL RIFERIRE LA DOTTRINA DELL'ANGELICO, SOBRIETÀ CHE METTE DA PARTE QUESTIONI O ARGOMENTI TROPPO ASTRUSI UNITA AD UN'ABBONDANZA CHE NON CI LASCIA DIGIUNI DI VERUNA COSA D'IMPORTANZA; tali sono a mio giudizio le qualità maestre della sua pregevolissima opera . . . . . »

Sub praelo

INSTITUTIONES
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
Auctore Can. Jo. B. PIGHI S. Th. Doct.
EDITIO TERTIA Volumina tria in 8o. max.

Epistola ad Auctorem

. . . . Gaudemus etiam, quod ex obvia huius tertiæ editionis Institutionum lectione pateat te novis additamentis et curis eam ita adornasse, ut criticorum hominum exigentiæ, quantum fas est respondeat. Quare merito in spem erigimur, ut nova isthaec Institutionum tuarum editio a Seminariorum Moderatoribus et Praeceptoribus libentius adhuc excipiatur, veteribus juxta ac novis erroribus detegendis et depellendis, et clericorum animis rite efformandis, cumprimis aptâm.

Veronæ ex Ædibus Episcopalibus pridie Kal. Aprilis 1922

✠ **BARTHOLOMEUS Card. BACILIERI** EPISCOPUS

GIAMMATTEO GIBERTI
VESCOVO DI VERONA
Edizione Seconda

Præsens Opus venit Lib. 4